

גמרא סדורה

מסכת פסחים

פרק ה' - "תמיד נשחט"

לימוד פרק זה לעילוי ולטובת נשמת
רחל לאה בת מחבובה סגרון ז"ל
אוהבת תורה, מוקירה תלמידי חכמים, וכל אדם פשוט,
ברחה ממחלוקת כמו מאש,
עזרה לזולת בכל הזדמנות שיכלה, ואמרה מילה טובה לכל נצרך.
היתה בעלת יסורים גדולים,
ולימדה את כולנו מה זו יראת שמים בשמחה בפשטות -
כמו גדולי הדורות בדורות הקודמים.

המהדורה המאהיבה את הגמרא על לומדיה
מעניקה חווית הצלחה ושמחה
מאפשרת לימוד מהיר ובהיר בעיון ובהבנה

מהדורה א' - י"ג תמוז תשע"ג
מהדורה ב' - שבט תשפ"א

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמיין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד, פיסוק

החלוקה לסוגיות ופסקאות

שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודיך" ודניאל ברק ווינט.

מסכת פסחים פרק ה' – "תמיד נשחט"

1. נח, א

נח, א

משנה

תמיד:

נשחט - בשמונה ומחצה,
וקרב - בתשעה ומחצה.

בערבי פסחים:

נשחט - בשבע ומחצה,
וקרב - בשמונה ומחצה,
בין בחול בין בשבת.

הל ערב פסח להיות בערב שבת:

נשחט - בשש ומחצה,
וקרב - בשבע ומחצה,
והפסח אחריו.

גמרא

מנא הני מילי?

אמר רבי יהושע בן לוי:

אמר קרא: "את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים" (במדבר כה, ד),
חלקו לשני ערבים³¹⁵: שתי שעות ומחצה לכאן,
שתי שעות ומחצה לכאן,
ושעה אחת לעשייתו.

מתיב רבא:

"בערבי פסחים: נשחט - בשבע ומחצה,
וקרב - בשמונה ומחצה,

בין בחול בין בשבת!"

ואי סלקא דעתך: בשמונה ומחצה דאורייתא, היכי מקדמינן ליה?

אלא, אמר רבא:

מצותו דתמיד משינטו צללי ערב.

מאי טעמא?

דאמר קרא: "בין הערבים" (במדבר כה, ד) - מעידנא דמתחיל שמשא למערב.

הלכך בשאר ימות השנה דאיכא נדרים ונדבות דרחמנא אמר: "עליה חלבי השלמים"³¹⁶ (ויקרא ו, ה),
ואמר מר:

"עליה חלבי השלמים" (ויקרא ו, ה),

"עליה" - השלם כל הקרבנות בולם,"

מאחרין ליה תרתי שעי - ועבדינן ליה בשמונה ומחצה,

בערבי פסחים דאיכא פסח אחריו, קדמינן ליה שעה אחת - ועבדינן ליה בשבע ומחצה.

הל ערב פסח להיות ערב שבת דאיכא נמי צלייתו דלא דחי שבת, מוקמינן ליה אדיניה - בשש ומחצה.

רש"י

מתני'

מתני' תמיד של בין הערבים:
וקרב בתשעה ומחצה. גמר
הקרבנו. שהיו שוהין שעה
אחת בעשייתו ובגמי מפרש
טעמא:

ערבי פסחים. מקדמינן ליה
משום דבעי למיעבד פסח אחריו
בברייתא מפרש בגמי מנא לן
דפסח אחר תמיד:

הל ערב פסח בערב שבת. בעינן
לאקדומי טפי משום דבעי
לשחוט פסח אחריו ולצלותו
מבעוד יום:

גמ'

בין הערבים. משש שעות
ולמעלה שהצל נוטה קרינן בין
הערבים והוא ליה למכתב בערב
ושני בדבוריה וכתב בין הערבים
לדרשה חלוק הערב לשני
חלקים שתי שעות ומחצה לכאן
קודם לעשייתו ובי שעות ומחצה
לכאן לאחר עשייתו:

אלא אמר רבא. כולה תקנתא
דרבנן היא דמדאורייתא כל שש
שעות אחרונות כשירות דהיינו
מכי ינטו צללי ערב דהיינו מחצי
שבע ואילך שהחמה נוטה
למערב והצל למזרח כשאדם
עומד כנגד החמה צלו נוטה
למזרח חצי שש וחצי שבע היא
עומדת באמצע הרקיע ואין צל
נוטה אלא צל כל אדם תחתיו:

ואמר מר. לקמן בהאי פירקא:
עליה חלבי השלמים. על תמיד
של שחר השלם כל הקרבנות
ולא תשלמים על תמיד הערב
דלאחר תמיד הערב לא תקריב
קרבן לפיכך אף על פי שזריזים
מקדימין למצות התקינו
לאחרה כדי שיביאו נדרים
ונדבותיהן ויהא כשר להקריבן
ובשבת נמי אף על גב דליכא
נדרים ונדבות מאחרין ליה
משום סדר גזירת נדרים ונדבות
דחול כדמפרש לקמן:

צליית פסח אינו דוחה שבת.
מפני שצורך הדיוט היא ויכול
לצלות מבעוד יום:

ומוקמינן ליה אדיניה. מכי ינטו
הצללים דהיינו בשש ומחצה:

³¹⁵ גירסת ילקו"ש, ראשונים. גירסת וילנא: לכו שני ערבים, וראה רש"ש שמסביר גירסה זו.

³¹⁶ והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ובער עליה הפהו עצים בבקר בבקר ועדר עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים

2. נח, א-ב

רָש"י

כסידרו. של תמיד :

כסידרו בערב פסח. גרסי' ברבי עקיבא :
כסידרו בחול בערב הפסח. דהיינו בשבע
 ומחצה כן סידרו בשבת בערב הפסח :
ר' עקיבא אומר. בשבת של ערב הפסח הוא
 בשש ומחצה כסידרו בערב הפסח שחל
 להיות בערב שבת דכיון דבעי למיעבד פסח
 אחריו ובשבת לא קרבי נדרים ונדבות
 דניצטרך לאיחוריה מוקמינן ליה אדינה
 בשש ומחצה :
ומתני' דקתני. ערבי פסחים נשחט בשבע
 ומחצה בין בחול בין בשבת רבי ישמעאל
 היא :

במאי קא מיפלגי. אמאי קא מאחר ליה
 רבי ישמעאל הא מסתבר טעמא דרבי
 עקיבא מפני שהפסחים מרובין לשחוט
 וליקרב אחריו דבשלמא כשהוא חל בחול
 מאחרין ליה חדא שעתא משום נדרים
 ונדבות אבל בשבת למה לי לאחרינהו
 בשלמא בשאר שבתות לא חיישינן
 לאקדומי ולשוניי מחול ידיה משום
 נדרים ונדבות דחול אבל השתא משום
 פסחים בעינן לאקדומיה :

בזיכין. היא לבונה הנתונה בשני בזיכים על
 שתי מערכות של לחם הפנים ובשבת היו
 מסלקין הישנה ומסדרין את החדשה
 כדכתיב ביום השבת יערכנו ומקטיר
 הבזיכין והן מתירין הלחם לאכילת כהנים
 והיתה ללחם לאזכרה וחולקין הלחם מיד
 וצריך שעה אחת להתעסק בכך :

ר' ישמעאל סבר מוספין קודמין. לסילוק
 בזיכין והקטרתן וזמן מוספין אורחיהו
 בשש דכתיב בהו יום ולא כתיב בהו בקר
 דכתיב דבר יום ביומו וקיימא לן בסדר
 יומא בפרק אמר להן הממונה (דף לד.)
 בקר הוי הקדמה ויום משמע איחור :

ובזיכין בשבע. דבעי לאחרינהו דבמוספין
 כתיב יום ובזיכין כתיב ביום ביום תרי
 זימני ומחא ילפינן טעמא דאמר מוספין
 קודמין לבזיכין במסכת יומא (שם)
 מדכתב בה ביום השבת ביום השבת תרי
 זימני לאחר ועבדינן ליה בשבע ומחצה
 והוא הדין דמצוי למיעבדה בתחלת ח'
 אלא חדא דשמא אין חילוק לחם הפנים
 כלה בסוף שבעה ועוד כל הני זימני לא
 משנינן ליה אלא בשש ומחצה כדיניה או
 בשבע ומחצה כשאר ערבי פסחים :

בזיכין קודמין. וטעמא נמי מפרש התם
 גמר חוקה חוקה מחביתין :

מי קתני כו'. במילתי' דרבי עקיבא ולהכי
 לא פריך ליה אמילתיה דר' ישמעאל
 דאיהו נמי אמר כוותיה דאביי במקצת
 ובהווא מקצת פריך ליה רבה בר עולא
 לקמן :

כסידרו. של תמיד :

בחול דעלמא. כל ימות השנה דהיינו
 בשמונה ומחצה כך סידרו בשבת בערב
 הפסח דלא מקדמינן לי למהר שחיטת
 הפסחים אחריו דהואיל ואינו יכול לצלותו
 עד שתחשך חיישינן שמא יתחמם בשר
 הפסח ויסריח :

ר' עקיבא אומר כסידרו. שאר ערב הפסח
 מפני שהפסחים מרובים וצריך להקדימם :
לא חיישינן למכמר בישרא. חימום הבשר
 ודומה לו באיזהו נשך (דף עד.) על הכומר
 של זיתים שמניחין יחד בכלי כדי
 שיתחממו :

אי לא חייש ניעבדיה בשש ומחצה. דהא
 הפסחים מרובין ובשבת לא בעי לאיחוריה
 משום נדרים ונדבות :

קסבר מוספין קודמין לבזיכין. ועל כרחך
 בזיכין בשבע ואינן פנוין בה :

תנו רבנן:

**"כסידורו בחול - כך סידורו בשבת,
 דברי רבי ישמעאל,
 ורבי עקיבא אומר:
 כסידורו בערב פסח".**

מאי קאמר?

אמר אביי:

הכי קאמר:

כסידורו בחול בערב הפסח - כך סידורו בשבת בערב הפסח,
 דברי רבי ישמעאל.
 רבי עקיבא אומר:

כסידורו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת - כך סידורו בשבת.
 מתניתין דקתני **"בין בחול בין בשבת"** - רבי ישמעאל היא.

במאי קמיפלגי?

במוספין קודמין לבזיכין קמיפלגי.

רבי ישמעאל סבר: מוספין קודמין לבזיכין,

עבד להו למוספין - בשש.

ובזיכין - בשבע,

ועביד ליה תמיד - בשבע ומחצה.

רבי עקיבא סבר: בזיכין קודמין למוספין,

בזיכין - בתשע,

מוספין - בשש,

ועביד ליה לתמיד בשש ומחצה.

מתקיף לה רבא:

מידי רבי עקיבא: 'כסידרו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת' - קתני!

"כסידורו בערב הפסח" - סתמא קתני!

אלא אמר רבא:

הכי קאמר:

כסידורו בחול דעלמא - כך סידרו בשבת בערב הפסח,

דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר:

כסידורו בערב הפסח

ומתניתין דקתני **"בין בחול בין בשבת"** - רבי עקיבא היא.

במאי קא מיפלגי?

במכמר בשרא קמיפלגי:

רבי ישמעאל סבר: חיישינן למכמר בשרא.

ורבי עקיבא סבר: לא חיישינן למכמר בשרא.

נח, א אי לא חיישינן, ניעבדיה בשש ומחצה!

קא סבר: מוספין קודמין לבזיכין,

עביד להו למוספין - בשש,

ובזיכין - בשבע.

רש"י

בעלמא. כל ימות החול בשמונה ומחצה:

כך סידרו. בשבתות של כל השנה ואף על גב דליכא נדרים ונדבות חיישינן לדרך נדרים דחול דילמא אתו למיסרך ולמיעבד בחול נמי בשבע ומיפסלי נדרים ונדבות של אחריו:

ר"ע אומר. כל שבתות השנה הוא נשחט בשבע ומחצה כסידרו ערב הפסח דלא גזרינן משום חול:

דברי הכל היא. דרי ישמעאל ורבי עקיבא לא איירי בערב פסח כלל וכמתניתין סבירא להו בין בחול בין בשבת:

ניעבדיה בשש ומחצה. דהא זריזין מקדימין למצות:

קסבר מוספין קודמין לבזיכין. גרסינן:

כחל להיות בשני בשבת. ערב הפסח שהתמיד נשחט בשבע ומחצה:

בשני בשבת. חד מימות החול נקט ואית דאמרי יומא קמא דשבתא דחזי לארביסר נקט וחד בשבתא לא חזי לארביסר דלא בד"י פסח ולא מילתא היא שהרי על פי הראייה היו מקדשין:

ור"ע אומר כסידרו ערב הפסח. גרסינן ותו לא:

בשלמא לאביי ניחא. דמדקאמר רבי ישמעאל חל להיות בשבת כחל להיות בשני בשבת על כרחך כסידרו ערב הפסח דקאמר ר"ע בע"פ שחל להיות בע"פ קאמר:

אלא לרבא. דקאמר רבי ישמעאל למיכמר בישראל חייש וכסידרו בחול בעלמא קאמר הא קתני הכא כחל להיות בשני בשבת:

אלא אימא כשני בשבת. שאינו ערב הפסח דהיינו בשמונה ומחצה דחיישינן למיכמר בישראל:

ועבד ליה לתמיד - בשבע ומחצה.

מתקיף לה רבה בר עולא:

מידי כסידרו בחול כך סידרו בשבת בערב הפסח, דברי רבי ישמעאל - קתני?!
"כך סידרו בשבת" - סתמא קתני!

אלא אומר רבה בר עולא,

הכי קתני: כסידרו בחול דעלמא - כך סידרו בשבת דעלמא,
 דברי רבי ישמעאל,
 רבי עקיבא אומר:

כסידרו בערב הפסח דעלמא - כך סידרו בשבת דעלמא.
 ומתניתין דקתני: **"בין בחול בין בשבת"** דברי הכל היא.

במאי קא מיפלגי?

בגזרת נדבות ונדרים קמיפלגי:

רבי ישמעאל סבר: גזרינן שבת אטו חול.
 ורבי עקיבא סבר: לא גזרינן.

אי לא גזרינן - ניעבדיה בשש ומחצה!

קסבר: מוספין קודמין לבזיכין,

מוספין - בשש,

ובזיכין - בשבע,

ועבד ליה לתמיד - בשבע ומחצה.

מיתבי:

"תמיד"

כל השנה בולה קרב בהלכתו: נשחט - בשמונה ומחצה, וקרב - בתשע ומחצה,

ובערב הפסח: נשחט - בשבע ומחצה,

וקרב - בשמונה ומחצה,

חל להיות בשבת: כחל להיות בשני בשבת,

דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר:

כסידרו בערב הפסח.

בשלמא לאביי - ניחא,

אלא לרבא - קשיא!

אמר לך רבא:

לא תימא: "כחל בשני בשבת",
 אלא אימא: כשני בשבת דעלמא.

מיתבי:

"חל להיות בשבת - כסידרו כל השנה בולה,

דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר:

כסידרו בערב הפסח דעלמא,"

בשלמא רבא - ניחא,

אלא אביי - קשיא!

אמר לך אביי:

רש"י

כסדר כל השנה. היינו בשמונה ומחצה דחיישי למיכמר בישראל:
כל השנים. שערב הפסח חל בחול דשחטינהו בשבע ומחצה ור"ע אמר כסידרו ערב הפסח שחל להיות בערב שבת:

לא תימא: 'כסידרו כל השנה',
אלא אימא: כסידרו כל השנים פולן,
דברי רבי ישמעאל.
רבי עקיבא אומר:
כסידרו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת.

3. נח, א-ב

רש"י

מניין שלא יהא דבר. נקטר במערכה משנערכה שחרית קודם לתמיד של שחר ת"ל וערך עליה בתר ובער עליה הכהן כתיב דהוא סידור מערכה: **מאי תלמודא**. דהאי העולה אתמיד של שחר קאי: **העולה עולה ראשונה**. מדלא כתיב וערך עליה עולה אלא העולה הכי קאמר וערך עליה מיד העולה החשובה האמורה תחלה לכל העולות והיינו עולת תמיד דפרשת קרבנות [בפי' פינחס] דקרבן תמיד כתיב ברישא: **והקטיר עליה**. אתמיד קאי דסיפיה דקרא הוא וה"ק והקטיר על העולה הזאת כלומר אחריה חלבי השלמים: **ואימא שלמים הוא דלא קרבי**. אחר תמיד של בין הערבים: **השלמים**. לשון השלם:

תנו רבנן:

"מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר? תלמוד לומר: 'וערך עליה העלה'"³¹⁷ (ויקרא ו, ה).

מאי תלמודא?

אמר רבא:

"העלה" - עולה ראשונה.

ומנין שאין דבר קרב אחר תמיד של בין הערבים? תלמוד לומר: 'והקטיר עליה חלבי השלמים'."

מאי תלמודא?

אמר אבוי:

"עליה" - שלמים, ולא על חבירתה שלמים.

מתקיף לה רבא:

אימא: שלמים הוא דלא נקריב, הא עולות נקריב!

אלא אמר רבא:

"השלמים" - עליה, השלם כל הקרבנות כולן.

³¹⁷ והאש על המזבח תוקד בו לא תקב ובער עליה הבהן עצים בבקר בבקר וערך עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים

4. נח, ב - נט, א

כ"י

תמיד. של בין הערבים קודם לפסח:

לקטורת. של בין הערבים וכולהו יליף טעמא:

לנרות. להדלקת נרות:

יאוחז דבר כו'. טעמא דרישא קא מפרש תמיד קודם לפסח דדין הוא שיאוחז הפסח שנאמר בו בערב ובין הערבים תזבח את הפסח בערב (דברים טז) ושחטו אותו וגו' (שמות יב) לתמיד שלא נאמר בו אלא את הכבש השני תעשה בין הערבים (במדבר כח):

אי הכי קטרת ונרות נמי ליקדמו לפסח. משום האי טעמא גופיה יאוחז דבר כו' דבקטרת ונרות חד בין הערבים כתיב ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה (שמות ל) ובין הערבים אתרוייהו קאי:

דמייעט רחמנא. גבי נרות:

אותו מערב ועד בקר ואין אחר מערב ועד בקר. ואין לך עבודה כשירה אחריה להתחיל:

תן לה מדתה. חצי לוג לכל נר דאין לך ליל ארוך שלא יהא לך בה כשיעור:

ואתקש קטרת לנרות. מה נרות אין עבודה כשירה אחריה אף קטרת אין עבודה כשירה אחריה:

תמיד קודם לקטרת וקטרת קודם לנרות. טעמא מפרש בסדר יומא בפרק אמר להן הממונה:

הוא למעוטי עבודה שבפנים. ההוא אותו לאו למעוטי פסח אתא שהיא עבודת חוץ דמסתברא דכי קא ממעיט עבודת פנים דכוותה קממעוט נרות עבודת פנים וקטרת עבודת פנים:

תהא מיקטרא קטרת. כבר תהא מוקטרת: אין לך כל דבר באשים קודם לתמיד של שחר אלא קטורת שנאמר בה בפרשת ואתה תצוה בבקר בבקר ובתמיד לא כתיב אלא חד בקר:

תנו רבנן:

"תמיד - קודם לפסח,

פסח - קודם לקטרת.

קטרת - קודמת לנרות.

יאוחז דבר שנאמר בו: "בערב" ³¹⁸ (דברים טז, ו),

"בין הערבים" ³¹⁹ (שמות יב, ו),

לדבר שלא נאמר בו אלא "בין הערבים" ³²⁰ (במדבר כח, ד) **בלבד".**

נט, א

אי הכי,

קטרת ונרות נמי נקדמו לפסח,

יאוחז דבר שנאמר בו: **"בערב" ו"בין הערבים",**

לדבר שלא נאמר בו אלא "בין הערבים" ³²¹ בלבד (שמות ל, ח)!

שאני התם דמייעט רחמנא **"אתו".**

דתניא:

"מערב עד בקר" ³²² (שמות כז, כא) - **תן לה מדתה שתהא דולקת מערב עד בוקר.**

דבר אחר:

אין לה עבודה שנשירה מערב עד בוקר אלא זו בלבד".

מאי טעמא?

אמר קרא: **"יערוף אותו אהרן ובניו מערב עד בקר"** (שמות כז, כא),

"אותו" - "מערב עד בקר" ואין דבר אחר מערב עד בוקר.

ואיתקש קטרת לנרות.

תניא כי קושין:

"תמיד קודם לקטרת,

קטרת קודמת לנרות,

ונרות קודמות לפסח,

יאוחז דבר שנאמר בו "בערב" ו"בין הערבים",

לדבר שלא נאמר בו אלא "בין הערבים" בלבד".

והא כתיב: **"אתו"** (שמות כז, כא)!

האי **"אתו"** מיבעי ליה למעוטי עבודה שבפנים.

וכמא ניהו?

קטרת.

סלקא דעתך אמינא: **הואיל וכתביב: "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה"** (שמות ל, ח),

אימא: גדליק נרות ברישא והדר נקטיר קטורת,

מייעט רחמנא **"אתו".**

אלא, **"בין הערבים יקטירנה"** (שמות ל, ח) למה לי?

הכי קאמר רחמנא:

בעידן דמדלקת נרות תהא מקטרא קטרת.

³¹⁸ מי אם אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשיכן שמו שם תזבח את הפסח בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים

³¹⁹ והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים

³²⁰ את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים

³²¹ ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה קטרת תמיד לפני יהוה לדריכתכם

³²² באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדת יערף אותו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני ה' חקת עולם לדריכתם מואת בני ישראל

5. נט, א-ב

כ"י

ומחוסר כפורים. כגון מצורע או זב ששכח ולא הביא כפרתו קודם לתמיד ואם לא יביאנה לא יאכל פסח דמחוסר כפורים אסור בקדשים וענוש כרת: **שטובל.** ואע"פ שטבל אתמול בשביעי שלו צריך לטבול אחר שהביא כפרתו דתנן בחומר בקודש (דף כא.) האונן והמחוסר כפורים צריכים טבילה לקודש:

בשאר ימות השנה. אם הביא שלמי נדבה קודם התמיד והוא היה מחוסר כפורים ואם לא יביא כפרתו לא יאכל את שלמיו דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם אלמא אכילת קדשים עשה היא בין הנאכלים לכהנים בין הנאכלים לישראל:

דהשלמה. עליה השלם: האי עשה (דהשלמה) מהאי עשה (דאכילת קדשים):

הכא. דקא"ר ישמעאל אף מחוסר כפורים במצורע עני קאמר שמביא חטאת העוף ונאכלת לכהנים ואין בה הקטרה ועשה דהשלמה גבי הקטרה כתיב וטהרה של מחוסרי כפרה תלויה בחטאת כדכתיב (ויקרא יב) והקריבו לפני ה' וכפר עלי ובחטאת קאי ביולדת:

מעלה ומלינה בראש המזבח. כדכתיב והקריבו לפני ה' וכפר עליה ולמחר יקטירנה לאחר תמיד של שחר ולינה אינה פוסלת בראש המזבח כדאמר בזבחים בפי המזבח מקדש (דף פז.) לד"ה דלא ירדו:

והא איכא אשם מצורע. דלא אתי עוף:

וכ"ת אשם לא מעכב. לא גרי' דהיכי תיסק אדעתין דלא מעכב הרי עיקר טהרה תלויה בו שהרי נותן מדמו על גבי בהונות: **בחטאת ואשם** פשיטא לן דמעכבי טהרה לאכילת קדשים חטאת כדאשכחן ביולדת אשם שהרי ממנו לבהונות:

ואת השני. בתרי' דהאי קרא כתיב בשבועת ביטוי וממילא ידעיי כיון דהאי שני עולה חטאת הוה ראשון:

זה בנה אב. הבנין הזה בנה הכתוב אב ללמד לכל חטאות שיקדמו לעולות הבאות עמהן:

וקיימא לן. בזבחים בפרק כל התדיר (דף צ.) דהאי בנין אב לא איצטריך אלא לחטאת העוף הבאה עם עולת בהמה כגון יולדת עשירה שמביאה עולתה בהמה וחטאתה עוף שתקדים חטאת לעולה:

תנו רבנן:

"אין לך דבר שקודם לתמיד של שחר, אלא קטרת בלבד, שנאמר בה: **"בבקר בבקר"**"³²³ (שמות ל, ז).

ויקדים קטרת דבר שנאמר בו: **"בבקר בבקר"**,

דכתיב: **"והקטיף עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר"** (שמות ל, ז),

לדבר שלא נאמר בו אלא **"בקר"** (במדבר כח, ד) אחד.

ואין לך דבר שמתעבב אחר תמיד של בין הערבים, אלא:

קטרת,

ונרות,

ופסח,

ומחוסר כפורים בערב הפסח שטובל שנית, ואוכל את פסחו לערב.

רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר:

אף מחוסר כפורים בשאר ימות השנה, שטובל ואוכל בקדשים לערב."

בשלמא לתנא קמא: יבא עשה דפסח שיש בו פרת, וידחה עשה דהשלמה שאין בו פרת. אלא לרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא: מאי אולמייה דהאי עשה מהאי עשה?!

אמר רבינא אמר רב חסדא:

הכא בחטאת העוף עסקינן, שאין למזבח אלא דמה.

רב פפא אמר:

אפילו תימא: בחטאת בהמה,

מעלה ומלינה בראשו של מזבח.

והאיכא אשם!

בשלמא לרב פפא היינו דמלין לה אלא לרב חסדא, מאי איכא למימר?

אמרי: שקרב אשמו.

והאיכא עולה!

וכי תימא: עולה לא מעכבא,

והתניא:

"רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר:

בשם שחטאתו ואשמו מעבבים אותו, כך עולתו מעבבתו!"

וכי תימא: בשקרבא עולתו,

ומי קרבה עולתו קודם לחטאתו?³²⁴!

והתניא:

"והקריב את אשר לחטאת ראשונה"³²⁵ (ויקרא ה, ח),

מה תלמוד לומר?

אם ללמד שתהא קודמת לעולה - הרי כבר נאמר:

"ואת השני יעשה עלה כמושפט"³²⁶ (ויקרא ה, ט)!

אלא: זה בנה אב לכל חטאות שיהו קודמות לכל עולות הבאות עמהן."

וקימא לן: דאפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה!"

³²³ והקטיף עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרת וקטידנה

³²⁴ גירסת דקדוקי סופרים וראשונים, אך בדפוס: ראשון

³²⁵ והביא אתם אל הבהן והקריב את אשר לחטאת ראשונה ומלך את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל

³²⁶ ואת השני יעשה עלה כמושפט וכפר עליו הבהן מחטאתו אשר חטא ונסלח לו

אמר רבא:

נשב, שאני עולת מצורע דרחמנא אמר: **"והעלה הפהן את העלה"**³²⁷ (ויקרא יד, כ) - שהעלה כפר.

אמר ליה רב שמון בר אבא לרב פפא:

לדידה דאמרת: מעלה ומלינה בראשו של מובח, קיימין ועבדינן מילתא לכהנים דאתו בה לידי תקלה, דסברי דיומיה הוא ואתו לאקטורי!

אמר ליה:

כהנים זריזין הן.

אמר ליה רב אשי לרב פהנא ואמרי לה רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא:

והא כמה דלא מתקטרי אמורין, כהנים לא מצו אכלי בשר.

דתניא:

"יכול יהו כהנים רשאים בחזה ושוק קודם הקטרת אמורין?"

תלמוד לומר: "והקטיר הפהן את החלב המזבחה"³²⁸ (ויקרא ז, לא),

והדר: "והיה החזה לאהרן ולבניו" (ויקרא ז, לא).

וכמה דכהנים לא אכלי בשר בעלים לא מתכפרי.

דתניא:

"ואכלו אתם אשר פפר בהם"³²⁹ (שמות כט, לג) - מלמד: שהכהנים - אוכלים,

ובעלים - מתכפרין!"

אמר ליה:

כיון דלא אפשר - עשאום כמי שנטמאו או שאבדו.

דתניא:

"יכול נטמאו אמורין או שאבדו לא יהו כהנים זכאים בחזה ושוק?"

תלמוד לומר: "והיה החזה לאהרן ולבניו" (ויקרא ז, לא),

מכל מקום."

רש"י

והעלה הכהן את העולה ואת המנחה וגו'. בפר חטאת כתיב ומדהוה ליה למיכתב ואת העולה יעלה וכתוב והעלה משמע אפילו הביא העולה קודם לחטאת יכפר:

דסברי דיומא היא.

כשמקטירים כל הלילה אברים שניתותרו מקרבנות שנשחטו ונזרק דמן קודם לתמיד ויראו את האברים הללו יהו סבורין שגם אלה ניתותרו וראויין להקטירם היום ויקטירם ועברי אעשה דהשלמה:

זריזין הן. והמעלן שם יודיע

לאחיו הכהנים ויזהרו בהן:

אמר ליה רב אשי כו'. אדרב

פפא פריך דאמר מלין:

מכדי כל כמה דלא מקטרי

אמורין. דחטאת כהנים בשר

החטאת לא מצי אכלי ובעלים

לא הויא להו כפרה ועדיין

מחוסר כפורים הוא והיאך

יאכל בקדשים:

בחזה ושוק. הנתונים לכהנים

מן השלמים:

ואכלו אותם. במלואים כתיב:

אשר כופר בהם. כתב כפרה גבי

אכילה למימרא דאף באכילה

תלויה כפרה:

כיון דלא אפשר. לאקטרינהו

האידינא משום עשה דהשלמה

עשאום כמי שנטמאו או שאבדו

ומשתרו כהנים באכילת בשר

והויא כפרה לבעלים:

³²⁷ והעלה הפהן את העלה ואת המנחה המזבחה וכפר עליו הפהן וטהר

³²⁸ והקטיר הפהן את החלב המזבחה והיה החזה לאהרן ולבניו

³²⁹ ואכלו אתם אשר פפר בהם למלא את ידם לקדש אתם וזר לא יאכל מי קדש הם

6. נט, ב

רש"י

הא כל הלילה ילין. למטה ומעלן ומקטירן כל הלילה ואינו נפסל אלא אם כן מצאן בעלות השחר כשהוא למטה אלמא כל הלילה ראוי להקטיר: והכתיב עליה השלם. דמשמע שלא יתעכב דבר אחר תמיד של בין הערבים: כשנתותרו. מקרבנות שזרקו דמן קודם תמיד ולא הספיקו להקריב דכיון דנראה להקרבה קודם לכן על תמיד של שחר הוא מושלם: הא כל הלילה ילין. ויקטירנו בלילי י"ט ואע"פ שנתר מקרבן של חול דהא י"ד שזרק דם הפסח בו חול הוא: ואנן ניקו כו'. קושיא היא: שבקי לקרא דהוא דחיק ומוקי אנפשיה מדקשו קראי אהדדי על כרחיק קראי גופייהו מוקמי אנפשייהו הכי:

רב פהנא רמי:

"ולא ילין חלב חגי עד בקר"³³⁰ (שמות כג, יח),

"עד בוקר" - הוא דלא ילין,

הא כל הלילה כולו - ילין.

וכתיב: "והקטיר עליה חלבי השלמים"³³¹ (ויקרא ו, ה),

"עליה" - השלם כל הקרבנות כולן!

הוא מותיב לה והוא מפרק לה.

כשנתותרו.

רמי ליה רב ספרא לרבא³³²:

כתיב: "ולא ילין לבקר זבח חג הפסח"³³³ (שמות לד, כה),

"לבקר" הוא דלא ילין,

הא כל הלילה - ילין.

והכתיב: "עלת שבת בשבתו"³³⁴ (במדבר כה, י) - ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביום טוב!

אמר ליה:

כבר רמייה ניהליה רבי אבא בר חייא לרבי אבהו,

ושני ליה:

הכא - בארבעה עשר שחל להיות בשבת עסקינו, דחלבי שבת קריבין ביום טוב.

אמר ליה:

משום דחלבי שבת קריבין ביום טוב, אנן ניקו ונימא ליה דהאי קרא בארבעה עשר שחל להיות בשבת הוא דכתיב!?

אמר ליה:

שבקיה לקרא דהוא דחיק ומוקים אנפשיה.

³³⁰ לא תזבח על המזין דם זבחי ולא ילין חלב חגי עד בקר

³³¹ והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ובער עליה הפהן עצים בבקר בבקר ועדר עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים

³³² גירסת מסורת הש"ס, צל"ח, ר"ח ודקדוקי סופרים. גירסת הדפוס: רב.

³³³ לא תשחט על המזין דם זבחי ולא ילין לבקר זבח חג הפסח

³³⁴ עלת שבת בשבתו על עלת התמיד ונסקה

7. נט, ב - ס, ב

רש"י

מתני'
הפסח ששחטו שלא לשמו. לשם שלמים: **או קיבל או הלך או זרק שלא לשמו.** שבארבע עבודות הללו הפסח נפסל במחשבתו אם לפסול אם לפגל כדיליף בשמעתא קמייטא דזבחים (דף ד.):
או לשמו ושלא לשמו. בגמרא מפרש אי במחשבת עבודה אחת קאמר אי במחשבת שתי עבודות כגון קיבל לשמו וזרק שלא לשמו:
פסול. דכתיב זבח פסח הוא שתהא זביחתו לשם פסח וכתיב הוא למעוטי נשחט שלא לשמו:

גמ'
בעבודה אחת תנן. וחישוב בה לשמו ושלא לשמו ואפי"ה קתני פסול ור' יוסי היא דאמר במסכת תמורה (דף כה.) אף בגמר דבריו אדם נתפס דבוק:
דאי ר' מאיר האמר תפוס לשון ראשון. במסכת תמורה (ג"ז שם) גבי האומר הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים ר"מ אומר הרי זו תמורת עולה ר' יוסי אומר דבריו קיימים ותרעה עד שתומם ותמכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמי:

או דילמא בשתי עבודות תנן. אחת חישוב לשמו ובשניה שלא לשמו והכא ליכא למימר תפוס לשון ראשון שהרי ארבעתן העבודות חשובות זו כזו ליפסול את הזבח באחת מהן ואפילו לרבי מאיר מיפסיל: ומהדר גמרא אהיא מהני לישיני דסיפא דמתניתין קיימא הך בעיא:

אי נימא אשלא לשמו. ברישא והדר לשמו הא בין לר' מאיר בין לר' יוסי אפילו בעבודה אחת מיפסיל לר' מאיר דהא אמר תפוס לשון ראשון לרבי יוסי נמי מיפסיל דהא ר' יוסי אף בגמר אית ליה כלומר תחלת דבריו של אדם וסופן בכולן דעתו נתפסת וכולן מתקיימין:

אלשמו ושלא לשמו. דאי בעבודה אחת נמי פסיל ליה מתני' תו לא מיתוקמא כרבי מאיר דאמר תפוס לשון ראשון ולשון אחרון לא חיל:

אי נימא כדקתני. שחט וקיבל והלך וזרק כולן שלא לשמו ולא או קאמר למה לי בכולהו הא בחדא קי"ל בזבחי בשמעתא קמייטא דהזבח נפסל:

לעולם. סיפא נמי דקתני לשמו ושלא לשמו בשתי עבודות ודקשיא לך היינו רישא לא תיקשי רישא מיירי דכי שחט חישוב בה לשמו וכשזרק חישוב בה שלא לשמו וסיפא מיירי דבשעת שחיטה חישוב תרתי מחשבות חדא על השחיטה לשמו וחדא על הזריקה שלא לשמו:

דאמר הריני שוחט לשמו. על מנת לזרוק שלא לשמו והכא ליכא למימר תפוס לשון ראשון דהא אעבודה אחרית קאי לשון שני וקא משמע לן מתני' דמחשבין מעבודה לעבודה כלומר דמחשב בשעת עבודה זו על חביתה לעשותה במחשבת פסול נפסל מיד ואפילו לא עשה השניה במחשבת פסול כמו שחיטה:

והיינו בעיא דרב פפא. דאמר מחשבין מעבודה לעבודה בשחיטת קדשים בפ"ק (ד' י) דאמרינן התם מתקיף לה רב פפא דילמא הא קמ"ל דמחשבין מעבודה לעבודה:

משנה

הפסח ששחטו שלא לשמו, וקבל והלך וזרק שלא לשמו, או לשמו ושלא לשמו, או שלא לשמו ולשמו - פסול.
ביצד "לשמו ושלא לשמו"?
לשם פסח ולשם שלמים.
"שלא לשמו ולשמו"?
לשם שלמים ולשם פסח.

גמרא

בעי רב פפא:
 בעבודה אחת תנן,
 או בשתי עבודות תנן?

"בעבודה אחת תנן" - ורבי יוסי היא, דאמר: אף בגמר דבריו אדם נתפס. דאי רבי מאיר, הא אמר: תפוס לשון ראשון.
 או דילמא: "בשתי עבודות תנן" - ואפילו לרבי מאיר דאמר: "תפוס לשון ראשון", הני מיילי בעבודה אחת, אבל בשתי עבודות מודה דמיפסיל.

סא

אמרי אהיא?

אי נימא א"שלא לשמו ולשמו" - בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות, בין לרבי מאיר בין לרבי יוסי, איפסיל ליה מקמייתא.
 דהא לרבי יוסי נמי "אף בגמר דבריו אדם נתפס" אית ליה.
 אלא "לשמו ושלא לשמו" מאי?

תא שמע:

"הפסח ששחטו שלא לשמו, וקבל והלך וזרק שלא לשמו."

היכי דמי?

אי נימא כדקתני - למה לי עד דמחשב לכולהו?
 מקמייתא איפסיל ליה!

אלא לאו הכי קתני

הפסח ששחטו שלא לשמו,

אי נמי שחטו לשמו וקבל והלך וזרק שלא לשמו.

אי נמי: שחטו וקבל והלך לשמו, וזרק שלא לשמו.

הויא לה שתי עבודות.

אימא סיפא:

"לשמו ושלא לשמו",

היכי דמי?

אי נימא בשתי עבודות - היינו רישא!

אלא לאו: בעבודה אחת, רבי יוסי היא דאמר: אף בגמר דבריו אדם נתפס.

לא, לעולם בשתי עבודות,

רישא - דקאי בשחיטה וקא מחשב בשחיטה.

אי נמי קאי בזריקה, וקא מחשב בזריקה.

סיפא דקאי בשחיטה וקחשיב בזריקה,

דאמר: הריני שוחט את הפסח לשמו, לזרוק דמו שלא לשמו.

וקא משמע לן:

דמחשבין מעבודה לעבודה, והיינו בעיא דרב פפא.

רס"י

השתא לשמו ושלא לשמו. דעבודה ראשונה בכשרות אמרת פסול במחשבת עבודה שניה: **שלא לשמו ולשמו מיבעיא.** דכיון דנפסל בעבודה ראשונה מהיכן יחזור ויוכשר: **אלא לאו בעבודה אחת.** ותנא לשמו ושלא לשמו לאפוקי מדרבי מאיר דאמר תפוס לשון ראשון ותנא שלא לשמו ולשמו דלא תימא תפוס לשון אחרון דהא הדר ביה מקמא וכי שחיט אהאי בתרא קא שחיט קמ"ל דרי יוסי הוא דאמר בכל דבריו אדם נתפס ולא הדר ביה אלא אתרוייהו איכוין:

ומדסיפא. שלא לשמו ולשמו בעבודה אחת קאמר דבשתי עבודות לא איצטריך: **רישא.** דלשמו ושלא לשמו נמי אף בעבודה אחת ור' יוסי היא: **לעולם בשתי עבודות.** ודקשיא לך פשיטא הא איפסיל ליה מעבודה קמייתא: **אידי דתנא לשמו ושלא לשמו.** לאשמעינן דמחשבין מעבודה לעבודה כדלעיל תנא נמי שלא לשמו ולשמו:

שלא לאוכליו. לחולה ולזקן שאין יכולין לאכול כזית ואין בו מנויין אחרים אלא הן: **פסול.** דאיש לפי אכלו כתיב (שמות יב) הראוי לאכול:

שלא למנויו. נימנו עליו חבורה זו ושחטה לשם חבורה אחרת: **לערלים.** ישראל שמתו אחיו מחמת מילה והן פסולין מלאכול פסח דכתיב כל ערל לא יאכל בו (שם):

טמאים. נמי אסורים בקדשים ובכרת הן על אכילתן:

הכא פשיטא בעבודה אחת קאי. דהא חדא מחשבה הוא דאיכא: **רישא נמי בעבודה אחת.** כלומר אפילו בעבודה אחת ודלא כר' מאיר: **מידי איריא.** וכי ראה היא זו:

סיפא. דבמחשבה אחת מיירי ליכא לאוקומה אלא בעבודה אחת: **רישא.** דמיירי בשתי מחשבות איכא לאוקומה אי אף בעבודה אחת ודלא כר' מאיר:

אי בשתי עבודות. ולא בעבודה אחת ור' מאיר: **לאוכליו ושלא לאוכליו.** כדמפרש ואזיל: **היכי דמי אי נימא בשתי עבודות.** שחטו לאוכליו ע"מ לזרוק שלא לאוכליו ואשמעי' דכשר:

וטעמא מאי משום דאין מחשבת אוכלין. אין מחשבת פסול האוכלין כגון חולה וזקן פוסלת בזריקה דבשחיטה הוא דכתיבי אוכלין לפי אכלו תכוסו והיינו תשחוט כדמתרגמי' ושחט ויכוס: **ה"ג בעבודה אחת כגון בשחיטה דמהני' בה מחשבת אוכלין פסול.** ואפי' כה"ג דאמר לאוכליו ושלא לאוכליו:

והא קיימא לן. לקמן (דף סא.) : **מקצת אוכלין.** כגון הכא דנימנו בו ראויין לאכול ושחטו לשם כולן כשר דהא כולה שחיטה נמי משום אוכלין צריכה דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה ולקמן מפרש מאי שנא דלשמו ושלא לשמו פסול ולאוכליו ושלא לאוכליו כשר:

אלא לאו בעבודה אחת. אף בעבודה אחת כשר ומתני' בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות קאמר בעבודה אחת כגון בשחיטה מכשר ליה דמשום מקצת אוכלין לא פסלי ובשתי עבודות כגון שחט לאוכליו וזרק שלא לאוכליו אף על גב דכולה זריקה שלא לאוכליו כשר משום דאין מחשבת אוכלים בזריקה:

ומדסיפא אף בעבודה אחת קאמר רישא נמי אף בעבודה אחת קאמר. דלשמו ושלא לשמו פסול דאף בגמר דבריו אדם נתפס ורבי יוסי היא ולא ר' מאיר:

סיפא בעבודה אחת. רישא אימא לך אי אף בעבודה אחת ורבי יוסי היא אי בשתי עבודות קאמר ולא בעבודה אחת ור"מ דאי בעבודה אחת כשר בלשמו ושלא לשמו דתפוס לשון ראשון:

תא שמע:

"או שלא לשמו ולשמו פסול",

היכי דמי?

אי נימא: בשתי עבודות, השתא לשמו ושלא לשמו אמרת פסול,

שלא לשמו ולשמו מיבעיא!?

אלא לאו בעבודה אחת,

ומדסיפא בעבודה אחת רישא נמי בעבודה אחת!

לא, לעולם בשתי עבודות,

ובדין הוא דלא איצטריך

ואידי דתנא "לשמו ושלא לשמו",

תנא נמי "שלא לשמו ולשמו".

תא שמע:

"שחטו שלא לאוכליו, שלא למנויו, לערלים ולטמאין - פסול" (סא.).

הכא - פשיטא בעבודה אחת,

ומדסיפא בעבודה אחת, רישא נמי בעבודה אחת!

מידי איריא!?

הא - כדאיתא,

והא - כדאיתא.

סיפא - בעבודה אחת,

ורישא - אי בעבודה אחת,

אי בשתי עבודות.

תא שמע:

"לאוכליו ושלא לאוכליו - בשר" (סא.).

היכי דמי?

אי נימא בשתי עבודות, וטעמא דחשיב בזריקה, דאין מחשבת אוכלין בזריקה.

הא בעבודה אחת, כגון: בשחיטה דמהניא ביה מחשבת אוכלין - פסול!?

והא קיימא לן: מקצת אוכלין לא פסלא!

אלא לאו, בעבודה אחת.

ומדסיפא - בעבודה אחת,

רישא - נמי בעבודה אחת!

סב

מידי איריא!?

הא - כדאיתא,

והא - כדאיתא.

סיפא - בעבודה אחת,

ורישא - או בעבודה אחת,

או בשתי עבודות.

8. ס, ב

רָשׁ"י

פסח בשאר ימות השנה. כגון שהפרישו קודם לכן ימים רבים וקיימא לך כדשר לשלמים בפירקין דלקמא (ד' ע:): ואם שחטו לפסח פסול דלאו זמניה ואי לשם שלמים שחטו כשר והיכא דשחטו לשמו ושלא לשמו מהו:

אמרינתא לשמענתא. למילף מדין בנין אב דפסול:

אין מוציא מדי שלא לשמו. לתפוס לשון אחרון לבדו ולהכשיר הנשחט שלא לשמו ולשמו:

אף שלא לשמו כו' אין מוציא מדי לשמו. לתפוס לשון אחרון ולהכשירו:

שכן נוהג. פסולו בכל הזבחים או לפסול לגמרי בפסח וחטאת או לפסול מעלות לבעלים לשם חובה בשאר זבחים כדתנן (זבחים ד' ב.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין לזרוק ולהקטיר אימורים ולאכול בשוין ולא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מפסח וחטאת שפסולין לגמרי אלמא נוהג בכל הזבחים הלכך לא אתי לשמו ומפיק לה מידיה לגמרי:

תאמר. בפסול דלשמו שאינו נוהג אלא בפסח בשאר ימות השנה וכיון דקיל אתי שלא לשמו ומפיק ליה מידיה:

מהיכא דלא אמר. דאף על גב דהיכא דלא אמר ברישא לשמו ואמר שלא לשמו כשר היכא דאמר פסול:

דהא שלא לאוכליו פסול. ואף על גב דסתמיה לאוכליו קאי אתי שלא לאוכליו ומפיק ליה מסתמיה וכי אמר ברישא לאוכליו והדר שלא לאוכליו לא אתי שלא לאוכליו ומפיק ליה מדי לאוכליו וכשר:

הכי השתא. ומי דמי סתמא דלאוכליו לסתמא דלשמו דתילפינהו מהדדי התם סתמא דלשמו אלים טובא דכל כמה דלא איעקר ליה שם פסח מיניה סתמא לשמו קאי ואפילו הכי כי אמר שלא לשמו מפיק ליה מסתמיה הלכך כי אמר לשמו ברישא נמי יליף מיניה דאתי שלא לשמו ומפיק ליה מדיה דלא שאני לן בין היכא דאמר מהיכא דלא אמר אבל לאוכליו מי אלים סתמא דידיה דסתמא ליקו להני אוכלין הא אי בעי מימשכו הני מיניה ומוכרין אותן לחבורה אחרת:

דתנן נמנין עליו ומושכין ידיהן ממנו עד שישחט. הבא למנות עליו ימנה והרוצה למשוך ידיו ממנו שכבר נמנה עליו מושך הלכך לא אלים סתמא דלאוכליו ואף על גב דאתי מחשבת שלא לאוכליו ומפקא ליה מסתמא ופסל ליה שאני לן היכא דאמר לאוכליו ברישא מהיכא דלא אמר דהתם טעמא משום דלא אלים סתמיה הוא ואיכא למימר אימשכו להו קמאי ואימנו עליה חולה וזקן ואישתחית כוליה שלא לאוכליו וכי אמר לאוכליו ושלא לאוכליו הוו להו מקצת אוכלין ולא פסלי:

איבעיא להו

פסח שישחטו בשאר ימות השנה - לשמו ושלא לשמו, מהו?

מי אתי שלא לשמו ומפיק ליה מדי לשמו מכשיר ליה, או - לא?

כי אתא רב דימי אמר:

אמרינתא לשמענתא קמיה דרבי ירמיה:

הואיל לשמו - מכשירו בזמנו,

שלא לשמו - מכשירו שלא בזמנו,

מה לשמו המכשירו בזמנו אין מוציא מדי שלא לשמו,

אף שלא לשמו המכשירו שלא בזמנו - אין מוציא מדי לשמו, ופסול.

ואמר לוי: לא!

אם אמרת בשלא לשמו, שכן נוהג בכל הזבחים,

תאמר בלשמו שכן אינו נוהג בכל הזבחים אלא בפסח בלבד?

מאי הוי עלה?

אמר רבא:

פסח שישחטו בשאר ימות השנה לשמו ושלא לשמו - כשר.

דהא סתמו לשמו קאי, ואפילו הכי כי שחית ליה שלא לשמו כשר,

אלמא: אתי שלא לשמו ומפיק ליה מדי לשמו.

כי שחית נמי לשמו ושלא לשמו אתי שלא לשמו ומפיק ליה מדי לשמו.

אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא:

דילמא שאני היכא דאמר מהיכא דלא אמר.

דהא לאוכליו ושלא לאוכליו - כשר,

וכל היכא דשחית ליה שלא לאוכליו לחודיה - פסול,

ואמאי? הא סתמא לאוכליו קאי!

אלא שאני היכא דאמר מהיכא דלא אמר.

הכי נמי, שאני היכא דאמר מהיכא דלא אמר!

אמר ליה:

מדי איריא?!

בשלמא התם - כמה דלא עקר ליה בשחיתה סתמיה ודאי לשמו קאי.

אלא הכא - סתמיה לאוכליו קאי?!

דילמא מימשכי הני ואתי אחרני ומימיני עלויה!

דתנן:

"נמנין ומושכין את ידיהם ממנו - עד שישחט" (פסחים ט.).

9. ס, ב - סא, א

רפ"י

ה"ג פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים מהו. ולי"ג לשמו שחטו סתם בשינוי בעלים של ראובן היה ושחטו לשם שמעון אבל לא עקר שם פסח ממנו:

כשינוי קודש. שלא לשמו:

שינוי בעלים פוסל. בפסח בזמנו לגמרי וכן בחטאת ובשאר זבחים מונען מלעלות לשם חובה וכל תורת שינוי קודש עליהן בשמעתא קמייתא דזבחים:

פסולו בגופו. שמחשבתו על עצמו של קרבן:

וישנו בארבע עבודות. שחט או קיבל דמו (או זרק או הלך) שלא לשמו פסול דבכל ארבע עבודות דם ילפינן ליה לפוסלה בפ"ק דזבחים (ד' ז'). שחיטה מזבח פסח שתהא זביחתו לשם פסח ושאר עבודות מועשית פסח שיהו כל עשיותיו לשם פסח:

וישנו לאחר מיתה. מת בנו מביא קרבן אביו ואם שחטו שלא לשמו לא עלה לשם חובה ואחריות הקרבן מוטל על נכסי המת וצריך להביא אחר וישנו בקרבן צבור כקרבן יחיד:

אבל בשינוי בעלים. מחשב בדבר אחר הוא ואינו בארבע עבודות בשאר זבחים דלאו פסח דלאו עיקרן לאכילה אתי אלא לכפרה לא שייך שינוי בעלים אלא בזריקה שאין לו בקרבן אלא כפרתו וכפרה ליתא אלא בזריקה וכי מרבינן שאר עבודות לפוסלה בשינוי בעלים בפ"ק דזבחים לא מרבינן אלא שוחט להתכפר אחר בזריקת דמו או מולק או מקבל לזרוק לשם אחר או זרק ממנו לשם אחר אבל שוחט לשם אחר שתהא השחיטה לבדה לשם אחרים אבל בשעת שחיטה אין דעתו על הזריקה אלא לבעליו כשר והכי אמרי' התם אמר רב אשי ק"ו ומה אם במקום שאמר הריני שוחט לשם פלוני דכשר שחטו לזרוק לשם פלוני פסול מקום שאם אמר כו' ש"מ מיהא דאין מחשבת שינוי בעלים בשאר עבודות אא"כ מחשבין באחת מהן על מנת לזרוק אבל בשינוי קודש שחט שלא לשמו פסול דכתיב זבח שלמים זביחה לשם שלמים וכן בחטאת ושחט אותה לחטאת וכן פסח זבח פסח הוא ומיהו ודאי פסח שעיקרו לבעליו לאוכל בא שחטו שלא לשם בעליו להאכילו למנויין אחרים. פסול כדקתני מתני' שחטו שלא למנויו פסול וע"כ בחיוב על השחיטה לחודא קאמר לא על מנת לזרוק מדאיפלגו בה אמוראי בגמרא שחטו למולין על מנת שיתכפרו בו ערלים מכלל דשחטו לערלים דמתניתין במחשב על השחיטה קאמר ושלא למנויו דומיא דלערלים דהא גבי הדדי קתני להו:

ואינו לאחר מיתה. דאין שם בעליו עליו מאחר שמת ואם שינה שמו כשר:

ואינו בצבור. דלשם מי ישנה אותו שלא יהא בעליו אם לשם נכרים לא מיפסיל כדאמרי' התם ולקמן בשמעתין דאין שנוי בעלים פוסל אא"כ שינהו למחויב כפרה כמותו דיליף מלכפר עליו עליו ולא על חבירו אלמא שינוי בעלים פסול בחבירו דומיא דידיה ומחויב כפרה כמותו ואי לא לא פסיל:

ואע"ג דתרתיה. מהנך פירכי:

לאו דווקא. כלומר לאו פירכי נינהו תרתיה מיהא דווקא ומפרש ואזיל הי תרתיה לאו דווקא פסול מחשבה לא מיקרי פסול הגוף:

ולרב פנחס. בפ"ק דזבחים אמרה:

יש בעלים לאחר מיתה. ואם שחטו לשם בעלים אחרים צריך היורש להביא אחר:

כמי שאין לו בעלים. כמי ששחטו בזמנו שלא לשם בעלים ואני שמעתי שינוי בעלים אינו בזריקה כדאמרי' אין מחשבת אוכלים בזריקה ואי אפשר לומר כן דמחשבת שלא לאוכליו מנויין עליו הן ובשחיטה הוא דגלי רחמנא ולא בשאר עבודות אבל מחשבת שלא למנויו דהיינו שינוי בעלים עיקרה בזריקה הוא כדיליף לקמן בשמעתין בזריקה וכפר עליו ולא על חבירו:

איבעיא להו:

פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים - מהו? שינוי בעלים בשינוי קודש דמי, ומכשיר ליה, או: לא?

אמר רב פפא:

אמרי' תא לשמעתיא קמיה דרבא:

הואיל ושינוי קודש פוסלו בזמנו,

שינוי בעלים - פוסלו בזמנו.

מה שינוי קודש פוסלו בזמנו,

מכשירו לאחר זמנו,

אף שינוי בעלים, שפוסלו בזמנו - מכשירו לאחר זמנו.

ואמר ל': לא,

אם אמרת' בשינוי קודש - שכן פסולו בגופו,

וישנו בארבע עבודות,

וישנו לאחר מיתה,

סא, א

וישנו בצבור כב"יחיד.

תאמר בשינוי בעלים,

דאין פסולו בגופו,

ואינו בארבע עבודות,

ואינו לאחר מיתה,

ואינו בצבור כב"יחיד.

ואף על גב דתרתיה לאו דוקא,

תרתיה מיהא דוקא.

דמאי שנא שינוי בעלים דלא הוי פסולו בגופו?

דפסולו מחשבה בעלמא היא,

שינוי קודש נמי פסולו מחשבה בעלמא.

ותו: הא דאמר שינוי בעלים אינו לאחר מיתה - ולרב פנחס בריה דרב אמי,

דאמר: יש שינוי בעלים לאחר מיתה,

מאי איכא למימר?

תרתיה מיהת דוקא נינהו.

אלא אמר רבא:

פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים -

נעשה כמי שאין לו בעלים בזמנו - ופסול.

10. סא, א

רש"י

מתני'

לאוכליו ושלא לאוכליו כשר.
 דמקצת אוכלין לא פסלי ולקמן מפרש טעמא:
ממרס בדמו. שלא יקרוש כדי שיהא ראוי לזריקה:
ואם נזרק. קודם לתמיד כשר דאע"ג דאמרן (לעיל ד' נט.) יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים וגוי לא מיפסיל בהכי:

גמ'

מכסת. לשון מנויין כמו את מכסת הערכך (ויקרא כז):
סורסי. ארמי חכמי האומות קורין לו לינג"א שוריי"א {שפה סורית}:
כוס. שחוט למימרא דבשעת שחיטה צריך להתכוין למנויו:
לפי אכלו. הראוי לאכול פרט לחולה ולזקן ולערל ואפילו הן מנויין:

משנה

שחטו: שלא לאוכליו,
 שלא למנויו,
 לערלים,
 ולטמאים - פסול.

לאוכליו ושלא לאוכליו,
 למנויו ושלא למנויו,
 למולים ולערלים,
 לטמאים ולטהורים - כשר.

שחטו קודם חצות - פסול,

משום שנאמר: **"בין הערבים"**³³⁵ (שמות יב, ו).

שחטו קודם לתמיד - כשר,

ובלבד שיהא אחד ממרס בדמו עד שיזרק התמיד.

ואם נזרק - כשר.

גמרא

תנו רבנן:

"כיצד" שלא לאוכליו?"

לשום חולה,
 או לשום זקן.

כיצד "שלא למנויו"?

נמנו עליו חבורה זו, ושחטו לשם חבורה אחרת.

מנהגי מילי?

דתנו רבנן:

"**במקסת**"³³⁶ (שמות יב, ד) - מלמד שאין הפסח נשחט אלא למנויו,

יכול שחטו שלא למנויו יהא כעובר על המצוה וכשר?

תלמוד לומר: "**במקסת**" "תכסו" - הכתוב שנה עליו לעבב.

רבי אומר:

לשון סורסי הוא,

באדם שאומר לחבירו: כוס לי טלה זה."

אשכחן שלא למנויו,

שלא לאוכליו מנא לן?

אמר קרא: **"איש לפי אכלו תכסו"** (שמות יב, ד) - איתקש אוכלין למנויו.

³³⁵ והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחודש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים
³³⁶ ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במקסת נפשתי איש לפי אכלו תכסו על השח

11. סא, ב

רפ"י

שחטו. להאכילו למולין מנויין אבל יתכפרו בו בזריקה ערלים או מנויין או שאינן מנויין: **אין מחשבת ערלים בזריקה.** לא מהני לפסול וטעמא מפרש לקמיה: **מנא אמינא לה כו'.** רישא דברייתא וכל ערל לא יאכל בו: **יכול יפסול.** ערל: **בני חבורה הבאין עמו.** שאם נמנו עליו מולין וערל שמתו אחיו מחמת מילה ושחט לשם כולם יכול יפסול: **הואיל וטומאה פוסלת.** אם שחטו לטמאין דבעינן הראוי לאוכלו כדכתיב איש לפי אכלו תכוסו תשחטו ולתנא קמא דלית ליה לשון סורסי בתריה כתיב ושחטו אותו: **וערלה פוסלת.** מהאי טעמא נמי דראוי לאכילה בעינן: **מה טומאה לא עשה בה מקצת טומאה.** כגון לטמאים ולטהורים: **ככל טומאה.** כאילו נשחט כולו לטמאים ולקמן פריך מאי שנא טומאה דפשיטא ליה ומאי שנא ערלה דמספקא ליה: **וזמן פוסל.** שחטו על מנת לאכול הימנו כזית חוץ לזמנו נעשה כולו פיגול והיינו מקצת זמן שלא חישב אלא על כזית הימנו כדכתיב אם האכל יאכל וגוי ותניא בתורת כהנים ובזבחים (דף כט.) כוף אזנך לשמוע במחשב לאכול מזבחיו ביום השלישי הכתוב מדבר וכתוב האכל יאכל אכילה בכזית: ערלה וטומאה אינה נוהגת בשאר זבחים כפסח שכן ערל וטמא משלחין קרבנותיהן דלא מעכבא בהו אכילת בעלים: **ערלה לא הותרה מכללה.** שאין שום קרבן נאכל לערלים דילפינן ביבמות (דף עג.) דערל אסור בקדשים דאתי בקל וחומר מפסח הקל וזמן נמי לא הותר לשום קרבן לאוכלו חוץ לזמנו וטומאה הותרה מכללה כדמפרש לקמן הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה: **ת"ל זאת.** חקת הפסח וכתוב בהיהא פרשתא כל ערל לא יאכל בו: **מאי זאת.** היכי משמע מזאת דאינו פוסל בני חבורה הבאין עמו על כרחיך מילתא אחריתי קאמר והכי קאמר תייל וכל ערל עד דאיכא כולה ערלות וזאת אתא דלא תימא הוא הדין לזריקה דכולה ערלות מיהא פסלה ביה אם שחטו למולין על מנת לזרוק דמה לערלים לבדם: **תלמוד לומר זאת.** דמשמע בעבודה א' הוא דפסלה ערלות והיינו שחיטה דהיא תחלה לעבודות והיא הוזכרה אצל מנויין ואוכלין כדמפרש: **וכי' מאי קולא דזריקה.** דתימא האי זאת אשחיטה קאי ולמעוטי זריקה היינו קולא דהא לא אתרבי מחשבת אוכלין אצל זריקה דשחיטה גלי בה רחמנא הלכך מסתברא דזאת דפסול כולה ערלות אשחיטה קאי ולאו זריקה וזאת משמע מיעוטא: **ורב חסדא.** דאמר לעיל יש מחשבת (אוכלין) [ערלים] בזריקה אמר לך האי זאת לאו לקולא גבי זריקה הוא אלא לאחמורי עליה אתא והכא קאמר זאת היא דמקצת ערלה לא פסלה בה אבל זריקה אפילו מקצתה פסלה: **וכי תימא מאי חומרא דזריקה.** משחיטה דמוקמית קולא דמקצת ערלה לא פסלה אשחיטה אבל זריקה אפ"י מקצתה פסלה היינו חומרא דילה דלא מקיים פיגול אלא בזריקה אם חישב באחת מארבע עבודות על מנת לאכול הימנו כזית חוץ לזמנו פיגול הוא וחייבין עליו כרת אפילו אכל ממנו תוך זמנו כדכתיב (ויקרא ו) והנפש האוכלת ממנו עונה תשא ובלבד שיעשו כל עבודות שלאחריה שלא בפסול אחר אלא או בשתיקה או בכשרות על מנת תוך זמנו או על מנת פיגול כמותה אבל חישב באחת מעבודות שלאחריה פסול אחר כגון חוץ למקומו שוב אין בו כרת כדאמר'י בזבחים (דף כח:) ובמנחות בפרק שני (דף טז.) הרצאה כתיבה בפיגול נאמר לא ירצה בפיגול ונאמר בכשר מיום השמיני והלאה ירצה כהרצאת כשר כך הרצאת פיגול מה הרצאת כשר עד שיקרבו כל מתיריו בכשרות אף הרצאת פיגול עד שיקרבו כל מתיריו או בפיגול או בכשרות אלמא לא מיקבע וודאי של פיגול אלא בזריקה שהיא סוף העבודה דכל שעתא קאי בספק שמא יחשב פסול אחר בעבודה הבאה ויפקיע שם פיגול ממנו:

סא, ב שחטו למולין, על מנת שיתכפרו בו ערלים בזריקה: **רב חסדא אמר:** פסול. **רבה אמר:** כָּשֶׁר.

"רב חסדא אמר: פסול" - יש מחשבת ערלים בזריקה. **"רבה אמר: כָּשֶׁר"** - אין מחשבת ערלים בזריקה.

אמר רבה:
מנא אמינא לה?
דתניא:

"יכול יפסול בני חבורה הבאין עמו?"

ודין הוא: הואיל וערלה פוסלת וטומאה פוסלת, מה טומאה לא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה אף ערלה לא עשה בה מקצת ערלה ככל ערלה. **או בלך לדרך זו:**

הואיל וערלה פוסלת וזמן פוסל,

מה זמן - עשה בה מקצת זמן ככל זמן,

אף ערלה, עשה בה מקצת ערלה ככל ערלה.

נראה למי דומה?

דנים דבר שאינו נוהג בכל הזבחים מדבר שאינו נוהג בכל הזבחים, ואל יוכיח זמן שנוהג בכל הזבחים.

או בלך לדרך זו:

דנין דבר שלא הותר מכללו מדבר שלא הותר מכללו.

ואל תוכיח טומאה שהותרה מכללה?

תלמוד לומר: "זאת" ³³⁷ (שמות יב, מג-מד) ".

מאי "זאת"?

אילימא דכולה ערלה פסלה, מקצתה לא פסלה,

האי מ' "וכל ערל" ³³⁸ (שמות יב, מח) נפקא?

אלא לאו הכי קתני:

תלמוד לומר: "וכל ערל" כולה ערלה פסלה,

מקצתה - לא פסלה.

וכי תימא: הוא הדין לזריקה דכולה ערלה מיהא פסלה,

תלמוד לומר: "זאת" - בשחיטה הוא דכולה ערלה מיהא פסלה,

אבל זריקה אפילו כולה ערלה נמי - לא פסלה.

וכי תימא: מאי קולא דזריקה - דאין מחשבת אוכלין בזריקה.

ורב חסדא?

אדרבה, לאידך גיסא:

תלמוד לומר: "וכל ערל" - כולה ערלה פסלה,

מקצתה - לא פסלה,

אבל זריקה, אפילו מקצתה - נמי פסלה.

וכי תימא: הוא הדין לזריקה עד דאיכא כולה ערלה לא פסלה,

תלמוד לומר: "זאת": שחיטה הוא דמקצתה - לא פסלה,

אבל זריקה - אפילו מקצתה פסלה.

וכי תימא: ומאי חומריה דזריקה?

דלא מקבע פיגול אלא בזריקה.

³³⁷ מג ויאמר יהוה אל משה ואהרן זאת חקת הפסח כל בן נקר לא יאכל בו. מד וכל עבד איש מקנת כסף וקולתה אתו או יאכל בו

³³⁸ וכי יגור אתך גוי ועשה פסח ליהוה המול לו כל זכר וזו יקרב לעשותו והיה כאזרח הארץ וכל ערל לא יאכל בו

רש"י

מתקיף לה רב אשי בין לרבה בין לרב חסדא ממאי דהאי וכל ערל עד דאיכא כולה ערלה משמע דנייתי זאת למעוטי זריקה למר לחומרא ולמר לקולא ות"ל זאת דקתני תנא מילתא אחריתי קאמר דילמא זאת דקתני תנא. אמילתיה קאי ומינה יליף דאינו פוסל בני חבורה הבאין עמו ומשום דכל ערל כל דהו משמע והכי קאמר יכול יפסול בני חבורה דכל ערל כל דהו משמע ושוב לא יאכל בו שום אדם:

ת"ל זאת. עבודה שלימה בעינן בערלות ולעולם לא שנא שחיטה ולא שנא זריקה שוין:

בהאי קרא פליגי. וכשיתכפרו בו ערלים דקאמר שאין מנויין עליו קאמר ומשום מחשבת שלא למנויין קאמרי אבל במנויין עליו ושחטו למולים שהן נמי מנויין לזרוק דמו למנויין ערלים שבהם לבדם דהויא כולה זריקה לערלים מנויין דכולי עלמא פסול ובערלים שאינן מנויין ומשום מחשבת שלא למנויין פליגי ובהאי קרא דשלא למנויין בזריקה מהכא נפיק בכל הקרבנות לכפר עליו היינו זריקה עליו ולא על הזורק לשם חבירו:

רבה סבר חבירו. דפסול משום שינוי בעלים דומיא דדידה בעינן מה הוא דבר כפרה כו':

מתקן נפשיה. מל את עצמו: **הואיל ואי מיקלעי ליה אורחים חזי ליה לא לקי**. ואעיג דאיהו השתא לא סעד ליה ולא צריך למידי:

אלא דרב חסדא קשיא. השתא היכא דלא מחוסר מעשה כגון זימון אורחים דלאו מעשה הוא לית ליה הואיל הכא גבי ערל דמחוסר מעשה אית ליה הואיל:

לקולא. לפוטרו ממלקות: **לחומרא**. לפסול בפסחים:

מתקיף לה רב אשי:

ממאי דהאי **"וכל ערל"** כולה משמע? דילמא: האי **"וכל ערל"** משמע כל דהו ערלה, כתב רחמנא **"זאת"**, דעד דאיכא כולה ערלה לא פסקה, לא שנא שחיטה ולא שנא זריקה!

אלא אמר רב אשי:

רב חסדא ורבה,

סבא בהאי קרא קמיפלגי: **"ונרצה לו לכפר עליו"**³³⁹ (ויקרא א, ד),

"עליו" - ולא על חבירו.

רבה סבר: חבירו דומיא דדידה,

מה הוא דבר כפרה, אף חבירו דבר כפרה,

לאפוקי האי ערל דלאו בר כפרה הוא.

ורב חסדא סבר:

האי ערל נמי כיון דבר חייבא הוא - בר כפרה הוא.

הואיל דאי בעי מתקן נפשיה.

ומי אית ליה לרב חסדא "הואיל"!? וְהָא אֵיתָמַר:

האופה מיום טוב חול:

רב חסדא אמר: לוקה.

רבה אמר: אינו לוקה.

"רבה אמר: אינו לוקה" - אמרינן: הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה, השתא נמי חזי ליה ולא לקי.

"רב חסדא אמר: לוקה" - לא אמרינן: "הואיל".

בשלמא דרבה אדרבה לא קשיא:

הכא - מחוסר מעשה,

התם - לא מחוסר מעשה.

אלא דרב חסדא אדרב חסדא קשיא!

אמרי: כי לית לה לרב חסדא "הואיל" לקולא,

לחומרא - אית ליה.

³³⁹ וסמך ודו על ראש העלה ונרצה לו לכפר עליו

12. סב, א-ב

רש"י

בטומאת גברי. שנמנו עליו טמאים וטהורים וכדפרישית לעיל:

לא פסלי להן טמאין. לפסח על הטהורין:

ערל וטמא משלחין קרבנותיהן. בעזרה חוץ מפסח דבעינן ראוי לאוכלו שאכילת בעליו מעכבת בו דכתיב לפי אכלו תכוסו:

ואיבעית אימא. לעולם בטומאת בשר ומאי אינו נוהג בכל הזבחים אין מנהגא בשאר זבחים שוה למנהגא בפסח דאילו בשאר זבחים לר' יהושע דאמר בכיצד צולין (לקמן דף עז.) אם אין בשר אין דם אם בשר קיים לאכילת אדם או חלב קיים לאכילת מזבח זורק את הדם ואילו פסח לא מהניא אכילת מזבח לזרוק דם עליה אלא אם נשתייר כזית בשר כדתנן בכיצד צולין:

דנין דבר שלא הותר מכללו. ערלה במקום שאסרה דהיינו בפסח לא הותרה:

מדבר שלא הותר מכללו. זמן: **היכא אישתראי.** טומאת בשר לאכילה אפילו קרבן ציבור שדוחה טומאה הני מילי להקרבה אבל למיכלה בטומאה לא דתנן בכיצד צולין (דף עז.) חמשה דברים באין בטומאה ואין נאכלין בטומאה כו':

אלא פשיטא בטומאת גברי. שאפילו פסח שלא הותר ליחיד טמא לשלח פסחו לעזרה לשחוט הותר לציבור טמאין להביא פסחיהן בטומאה אם רובן טמאין נמצא שהותרה מכלל איסורה:

אמר ליה מר זוטרא ברין דרב מרי לרבינא: קתני: "הואיל וערלה פוסלת, וטומאה פוסלת -

מה טומאה לא עשה בה מקצת טומאה בכל טומאה, אף ערלה לא עשה מקצת ערלה בכל ערלה."

האי "טומאה" - היכי דמי?

אילימא: בטומאת גברי, ומאי "לא עשה בה מקצת טומאה בכל טומאה"?

דאי איכא ארבעה וחמשה גברי טמאין, וארבעה וחמשה גברי טהורים לא פסלי להו טמאין לטהורין, גבי ערלה נמי הא לא פסלי,

דתנן:

"למולין ולערלים - בשר".

מאי שנא טומאה דפשיטא ליה,

ומאי שנא ערלה דמספקא ליה?

אלא בטומאת בשר,

ומאי "לא עשה בה מקצת טומאה בכל טומאה"?

דאילו איטמי חד מאברים - האי דאיטמי שרפינו ליה, ואידך אכלינו ליה.

במאי אוקימתא? בטומאת בשר,

אימא סיפא: "דנין דבר שאינו נוהג בכל הזבחים מדבר שאינו נוהג בכל הזבחים, ואל יוכיח זמן שנוהג בכל הזבחים".

ומאי "טומאה"?

אי נימא: טומאת בשר - אמאי "אינו נוהג בכל הזבחים"!

אלא פשיטא: בטומאת גברי, ומאי "אינו נוהג בכל הזבחים"?

דאילו בכל הזבחים ערל וטמא - משלחין קרבנותיהן.

ואילו בפסח ערל וטמא - אין משלחין פסחיהן.

רישא - בטומאת בשר,

וסיפא - בטומאת גברי!

אמר ליה:

אין,

שם טומאה קא פריד.

ואיבעית אימא:

סיפא נמי: בטומאת בשר.

ומאי "אינו נוהג בכל הזבחים"?

דאילו בכל הזבחים: בין שנטמא חלב ובשר קיים,

בין שנטמא בשר וחלב קיים - זורק את הדם.

ואילו בפסח: נטמא חלב ובשר קיים - זורק את הדם,

נטמא בשר וחלב קיים - אינו זורק את הדם.

במאי אוקימתא?

בטומאת בשר.

אימא סיפא: "דנין דבר שלא הותר מכללו, מדבר שלא הותר מכללו, ואל תוכיח טומאה שהרי הותרה מכללה".

במאי?

ב, סב, אילימא: בטומאת בשר - היכא הותרה?

אלא פשיטא: בטומאת גברי,

והיכא הותרה מכללה? בציבור.

רישא - בטומאת בשר,

סיפא - בטומאת גברי?!

רפ"י

שמתחלתו לא בא. לא נאמרה
 הבאת עיקר פסח אלא לאכילה
 וכי שרייה רחמנא לאיתויי
 בטומאה ברוב ציבור כדכתיב
 איש איש כי יהיה טמא וגוי איש
 נדחה לפסח שני ואין ציבור
 נידחין אדעתיה למיכליה
 שרייה:

אין,
 שם טומאה קפריה.

ואיבעית אימא:
 כולה: בטומאת בעשר,
 והיא הותרה?
 בטומאת פסח,
 דתנן:

"פסח הבא בטומאה - נאכל בטומאה,
 שלא בא מתחילתו אלא לאכילה" (פסחים עו:).

13. סב, ב

רס"י

שעברה שנתו. שנולד אשתקד קודם ראש חודש ניסן והפרישו לשם פסח וכי מטא ראש חדש ניסן ועברה שנתו תו לא חזי לפסח דכתיב זכר בן שנה וקאי לשלמים כדילפינן בפירקין דלקמן (ד' ע:). פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא:

ושחטו בזמנו לשמו. גרס דהוה ליה שוחט שלמים לשם פסח בזמנו:

ר' אליעזר פוסל. טעמא מפרש בפ"ק דזבחים ומה פסח שמותרו בא שלמים שחטו לשם שלמים בזמנו פסול שלמים שאין מותרן בא פסח שחטן לשם פסח בזמן פסח אינו דין שפוסל:

ורבי יהושע מכשיר. דכל זבחים שנזבחים שלא לשמן כשירין חוץ מפסח וחטאת ואי משום דנשחטו לשם פסח קל וחומר הוא ומה שלא בזמנו שאינו כשר לשמו אחרים כשירים לשמו בזמנו שהוא כשר לשמו אינו דין שיכשרו אחרים לשמו וכל טעמייהו התם מפרש:

שלא בזמנו. לא פסיל ליה ר' אליעזר אם שחטו לשם פסח כדאמר ליה ר' יהושע ומה שלא בזמנו שאינו כשר לשמו אחרים כשירים לשמו ולא מיהדר רבי אליעזר לדידי שלא בזמנו נמי אחרים פסולים לשמו ואמאי לרב חסדא דאמר לחומרא אמרינן הואיל נימא הכא הואיל ואלו זמנו הוה ושחיט לשמו מיפסיל הכא הכי נמי ליפסיל כדקאמר גבי ערל הואיל ואי הוה מל פסיל השתא נמי פסיל:

שלא בזמנו שהוא כשר לשם אחרים. דנפקא לן לקמן (דף ע:). מוזבחת פסח צאן ובקר דפסח שניתותר לאחר הפסח קרב שלמים ואף קודם הפסח נמי נפקא לן בפ"ק דזבחים מקרא אחרת מואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים דבר הבא מן הצאן דהיינו פסח יהא לזבח שלמים: **אחרים כשרים לשמו.** דהא איתקש פסולו לשם אחרים ופסול לאחרים לשמו:

["אמרי: כי לית לה לרב חסדא "הואיל" לקולא, לחומרא - אית ליה"].

מתיב רב הונא בריה דרב יהושע:

"הפסח שעברה שנתו,

ושחטו בזמנו לשמו.

וכן השוחט אחרים לשם פסח בזמנו:

רבי אליעזר פוסל.

ורבי יהושע מכשיר."

טעמא "בזמנו",

הא שלא בזמנו - כשר.

ואמאי? נימא: הואיל ובזמנו פוסל שלא בזמנו נמי פוסל!

אמר רב פפא:

שאני התם דאמר קרא: **"ואמרתם זבח פסח הוא"**³⁴⁰ (שמות יב, כז),

"הוא" - בהיותו,

לא הוא - לשום אחרים,

ולא אחרים לשמו.

בזמנו שהוא פסול לשום אחרים - אחרים פסולין לשמו.

שלא בזמנו שהוא כשר לשום אחרים - אחרים כשרים לשמו.

³⁴⁰ ואמרתם זבח פסח הוא ליהוה אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחוו

14. סב, ב

רש"י

ספר יוחסין. מתני' דדברי הימים: **אין שונין ספר יוחסין לא ללויים כו'.** לדחוייה איכוון ל'יא לפי שאינן מיוחסין: **לא יצתה ידי חובתה.** לא יכלה לשנותה בשלש שנים: **שקל קלא.** מוטי"א {גוש אדמה}: **בהדי דקא שקיל ואזיל א"ל.** ר' שמלאי לר' יוחנן: **מה בין לשמו ושלא לשמו לאוכליו ושלא לאוכליו.** מאי שנא דלשמו ושלא לשמו פסול לאוכליו ושלא לאוכליו כשר: **פסולו בגופו.** מחשבה בגופו של קרבן אבל מחשבת אוכליו פסול דבר אחר הוא: **אי אפשר לברר.** דמה חלק לשמו ומה חלק שלא לשמו אבל אוכליו אפשר לברר חלק אוכליו לצד זה וחלק חולה וזקן בצד אחר אי נמי לברר אם אמת מחשבתו אם אין בה ממש כגון יאכילנו לראויין ונמצאת מחשבתו בטילה למפרע ולשאינן ראויין יחזור דמיהן וכך שמעתי: **אינו בארבע עבודות.** דאין מחשבת אוכלין בזריקה מחשבת אכילה לא שייכא בקרבן ציבור דלא שייכא אלא בפסח: **תשש כחן.** שנגנוו מהן טעמי תורה שהיו בו: **נגנו.** נשתכח: **מאצל לאצל.** שני מקראות הן ופרשה גדולה ביניהן ולאצל ששה בנים וקא חשיב ואזיל הבנים וסיפא דפרשתא אלה בני אצל:

רבי שמלאי אתא לקמיה דרבי יוחנן,
אמר ליה: **ניתני לי מר ספר יוחסין.**
אמר ליה: **מהיכן את?**
אמר ליה: **מלוד.**
והיכן מותבך?
בנהרדעא.

אמר ליה: **אין נידונין: לא ללודים, ולא לנהרדעים,**
וכל שכן דאת מלוד ומותבך בנהרדעא.

כפייה וארצי.
אמר ליה: **ניתנייה בשלשה ירחי.**
שקל קלא פתק ביה.

אמר ליה: **ומה ברוריך דביתהו דרבי מאיר ברתיה דרבי חנניה בן תרדיון,**
דתניא תלת מאה שמעתיא ביומא משלש מאה רבנותא,
ואפילו הכי לא יצתה ידי חובתה בתלת שנין, ואת אמרת בתלתא ירחי?!
כי שקיל ואזיל אמר ליה: רבי, לשמו ושלא לשמו, לאוכליו ושלא לאוכליו?!

אמר ליה:

הואיל וצורבא מרבנן את,

תא ואימא לך: לשמו ושלא לשמו - פסולו בגופו,

לאוכליו ושלא לאוכליו - אין פסולו בגופו.

לשמו ושלא לשמו - אי אפשר לברר איסורו,

לאוכליו ושלא לאוכליו - אפשר לברר איסורו.

לשמו ושלא לשמו - ישנו בארבע עבודות,

לאוכליו ושלא לאוכליו - אינו בארבע עבודות.

לשמו ושלא לשמו - ישנו בצבור כביחיד,

לאוכליו ושלא לאוכליו - אינו בצבור כביחיד.

רב אשי אמר:

פסולו בגופו,

ואי אפשר לברר איסורו - חדא מילתא היא,

דמה טעם אמר: פסולו בגופו? משום דאי אפשר לברר איסורו.

אמר רמי בר רב יודא אמר רב:

מיום שנגנו ספר יוחסין - תשש פחם של חכמים, וכהה מאור עיניהם.

אמר מר זוטרא:

בין "אצל" ³⁴¹ (דברי הימים א' ח, לח), ל"אצל" ³⁴² (דברי הימים א' ט, מד) - טעינו ארבע מאה גמלי דדרשא.

³⁴¹ ולאצל ששה בנים ואלה שמותם עזריקם בפרו וישמעאל ויעריה ועבדיה והנן כל אלה בני אצל
³⁴² ולאצל ששה בנים ואלה שמותם עזריקם בפרו וישמעאל ויעריה ועבדיה והנן אלה בני אצל

כ"י

וכדרבא. בפ"ב דזבחים:
עדיין היא מחלוקת. גבי תפוס לשון ראשון דאיפליגי בה ר' מאיר ור' יוסי באומר הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה דברי רבי מאיר דתפוס לשון ראשון רבי יוסי אומר דבריו קיימים דאף בגמר דבריו אדם נתפס ואיבעיא להו אמר חציה עולה וחציה שלמים מי מודה בה ר' מאיר או לא מי אמרינן טעמא דרבי מאיר משום דנמלך הוא וכיון דחל שם עולה תו לא פקע אבל כי אמר לחצאין ליכא למימר הכי או דילמא כיון דפשטא ביה קדושת עולה ברישא תו לא חיילא קדושת שלמים ואמר אביי: בהא ודאי מודי ר"מ רבא אמר עדיין היא מחלוקת ואותביה רבא לאביי מהשוטח את הזבח לאכול כזית בחוץ כזית למחר דקא פליג ר' יהודה אדרבנן ואמר כר' מאיר תפוס לשון ראשון דקאמר זה הכלל כל שמחשבת זמן קדמה למחשבת מקום פיגול וחיביבן עליו כרת לא שנה בעבודה אחת ולא שנה בשתי עבודות שחישב בעבודה שניה מחשבת פסול בתר מחשבת פיגול לא מפקע ליה מיד פיגול דתפוס לשון ראשון ורבנן סברי אף בגמר דבריו הוא נתפס והויא לה בחדא עבודה עירוב מחשבות ולא קרב המתיר כמצוותו ואנן בעינן דלא ליהוי ביה פסול אחרניא דהרצאה כתיב ביה אלמא מאן דאית ליה תפוס לשון ראשון אפילו לחצאין אית ליה דהא זיתי טובא יש בזבח ופליג ר' יהודה ואמר ליה אביי מי סברת אינה לשחיטה אלא לבסוף וחדא מחשבה היא ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף כו' וכגון דאמר סימן ראשון חוץ לזמנו ושני חוץ למקומו ור"מ סבר מפגלין בסימן אחד מכלל דרבא דאותביה מהא ס"ל אליבא דר' מאיר ור' יהודה דאינה לשחיטה אלא לבסוף וכולה מחשבה בסוף שחיטה הוא והוה ליה חדא מחשבה ונמלך ליכא למימר דהא בשני זיתים חישב ואפילו הכי פליג והיינו דאמרינן הכא לימא קסברי אחרים אינה לשחיטה אלא לבסוף וכל מחשבת שחיטה לא מהניא אלא אם כן חישב בגמרה וכדרבא דאמר התם עדיין היא מחלוקת באומר לחצאין ועיי' אית ליה לרבי מאיר אינה לשחיטה אלא לבסוף ואחרים היינו ר"מ הילכך בגמר שחיטה אין שהות לומר שני דברים והיכא דהקדים מולין לערלים בסוף שחיטה מולין חיילי כולה הקדים ערלים למולין ערלים חיילי כולה והוה ליה כולה ערלה ופסלה:
והכא במאי עסקינן. דקתני הקדים ערלים למולין פסול כגון שגמר בלבו להוציא מולין אחר ערלים ולומר לערלים ולמולין כל מחשבה דקדשים מוציא בפיו הוא:
לא בעינן פיו ולבו שוין. והלך אחר פיו ואיכא כולה ערלה ואעי"פ שלא היה בלבו אלא למקצתה:
שאיני נהנה לזה. לאיש הזה:

לא אמר כלום. וסתם משנה היא ור"מ היא: סימן שני אף לערלים גרסינן בסימן ראשון לא היה דעתו אלא למה שהוציא בפיו ובסימן שני היה מוסיף על מחשבתו הילכך כי הקדים ערלים למולין נגמר סימן ראשון בערלים:
ור' מאיר לטעמיה דאמר. במנחות מפגלין בחצי מתיר דתנן פיגול בקומץ ולא בלבונה בלבונה ולא בקומץ כלומר חישב בהקטרת האחד על מנת לאכול מן השיריים למחר ר"מ אומר פיגול וחכ"א אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר:
יש פיגול. במחשבת חצי מתיר והאי חצי מתיר הוא דשחיטה בשני הסימנין היא:
פתיכי. מעורבין:

15. סב, ב - סג, א

תנ"א:

"אחרים אומרים:

הקדים מולין לערלים - נשר,
ערלים למולין - פסול."

מאי שנא "מולין לערלים" - דכשר? דכולה ערלה בעינן, וליכא.
"ערלים למולין" - נמי כולה ערלה בעינן, וליכא!

סג, א

לימא קסברי אחרים: אינה לשחיטה אלא בסוף,
 וכדרבא,

דאמר רבא:

עדיין היא מחלוקת,

הילכך, הקדים מולין לערלים - מולין חיילי, ערלים לא חיילי.

הקדים ערלים למולין - ערלים חיילי, מולין לא חיילי.

אמר רבא:

לא,

לעולם קסברי אחרים: ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף,

והכא במאי עסקינן: כגון שגמר בלבו לתרווייהו, בין למולין בין לערלים,

והוציא בפיו "לערלים" ולא הספיק לומר "למולין" עד שנגמרה שחיטה ב"ערלים".

ובהא פליגי: דרבי מאיר סבר: לא בעינן פיו ולבו שוים.

ורבנן סברי: בעינן פיו ולבו שוים.

וקסבר רבי מאיר: לא בעינן פיו ולבו שוין?!

ורמיניהו:

"המתבין לומר: 'תרומה' ואמר 'מעשר',**'מעשר' ואמר 'תרומה',****'איני נכנס לבית זה' ואמר 'לזה',****'שאיני נהנה זה' ואמר 'לזה' - לא אמר כלום,****עד שיהו פיו ולבו שוין"** (תרומות ל, ח)!

אלא אמר אביי:

רישא - דאמר: סימן ראשון למולין וסימן שני אף לערלים,

דבסימן שני נמי פתיכי ביה מולין.

סיפא - דאמר: "סימן ראשון לערלים סימן שני למולין",

דבסימן ראשון הא לא פתיכי ביה מולין.

ורבי מאיר לטעמיה דאמר: מפגלין בחצי מתיר.

ורבנן לטעמיהו, דאמרי: אין מפגלין בחצי מתיר.

16. סג, א-ב

רפ"י

מתני'
השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה. דלא תשחט על חמץ וגו'.
אף התמיד. של בין הערבים דערב הפסח ששחטו על החמץ וטעמא יליף בגמי'.
ר"ש אומר הפסח בי"ד. ששחטו על החמץ:
לשמו חייב. משום לא תשחט על חמץ דפסח כשר הוא ושחיטה ראויה היא (ושמה שחיטה):
ושלא לשמו פטור. דפסול הוא ושחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה והכי אית ליה לר"ש בכל דוכתי בכיווי הדם (חולין דף פה.) ובאותו ואת בנו (דף פא.) ובתשלומי ארבעה וחמשה (בי"ק ע.):
ושאר כל הזבחים. ששחטן בי"ד לאחר חצות על החמץ בין לשמן ושלם לשמן ואע"ג שכשירין הן כדתנן (זבחים דף ב.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירין:
פטור. כדמפרש בגמי' בעידנא דמחייב אפסח לא מחייב אשאר זבחים:
ובמועד. בתוך הפסח אם לשמו שחטו לפסח על החמץ פטור מלא תשחט דפסח שלא בזמנו לשמו פסול והויא לה שחיטה שאינה ראויה:
שלא לשמו. אלא לשם שלמים:
חייב. דלהכי קאי והויא לה שחיטה ראויה וחייב משום לא תשחט בהדי לאו דלא יראה ולא ימצא ואיכא מלקות נמי דשחיטה:
ושאר כל הזבחים. ששחטן במועד על החמץ:
בין לשמן בין כו' חייב. דהא כשירין הן ובגמי' מפרש דקרא אשאר זבחים נמי אזהר:
חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה. דפסולה היא כדתנן בזבחים (שם) חוץ מן הפסח והחטאת וטעמא משום דכתיב בשחיטה חטאת היא מעוטה היא ולא הנשחטת שלא לשמה:

גמ'
עד שיהא החמץ לשוחט כו'. ואע"ג דכתיב על חמץ סתמא אם היה חמץ לאחד שאינו מבני החבורה ואפילו ישנו עמו בעזרה ואלו השוחטין פסחיהן רואין אותו והתרו בהן אין עוברין כדמפרש לקמיה מדכתיב לא תשחט ולא ילך כל שישנו בהלנה ישנו בשחיטה ואם יש לאי מהן כולן עוברין:
לזרק. הדם דזריקה נמי איתרביא במכילתא מדם זבחין: יום ובמגע מחוסר כפורים ובלילה ואם נטמאו ישרפו כדכתיב על זבח התודה חלות ואמר מר במנחות קרבנו על זבח מלמד שאין הלחם קרוי קרבן אלא בזביחה:
לא קדש הלחם. קדושת הגוף:
בית פאגי. היינו מקום חיצון שבירושלים התם הוא דחוץ לחומת בית פאגי חוץ לירושלים הוא ואינו מקום אכילת קדשים קלים ואם יצאו שם נפסלין התם ודאי לא מקדשא ליה שחיטה אבל אי חוץ לחומת עזרה קאי אע"ג דלאו גבי זבח קאי בשעת זביחה הואיל ובמקום הכשירו היה עומד שפיר דמי ולא בעינן על בסמוך:
אלא. הכא גבי חמץ:
בהתראת ספק קא מיפלגי. דמלקות ליתא אלא בהתראה וכי מתרין ביה לא תשחט על החמץ אי חזינן חמץ גביה ומתרין ביה הויא התראת ודאי ואי לא התראת ספק היא ואפילו אשתכח דהוה ליה בביתיה כיון דאנן לא הוי ידעינן לאו התראה היא ור' יוחנן סבר התראת ספק שמה התראה ואי אשתכח דהוה ליה מחייב:
פטור ממלקות. דלא תשא:
התראת ספק. וכי מתריה ביה אכלהו היום פן תעבור על השבועה שמא יעבור שמא לא יעבור על התראתו דעדיין יש שהות ביום:

משנה

השוחט את הפסח על החמץ - עובר בלא תעשה³⁴³ (שמות לד, כה).
רבי יהודה אומר:
אף התמיד.
רבי שמעון אומר:
הפסח בארבעה עשר: לשמו - חייב, שלא לשמו - פטור.
ושאר כל הזבחים: בין לשמן ובין שלא לשמן - פטור.
ובמועד: לשמו - פטור, שלא לשמו - חייב.
ושאר כל הזבחים: בין לשמן שלא לשמן - חייב.
חוץ מן החטאת ששחטו שלא לשמה.

גמרא

אמר רבי שמעון בן לקיש:
לעולם אינו חייב עד שיהא החמץ לשוחט,
או לזרק.
או לאחד מבני חבורה - ועד שיהא עמו בעזרה.

סג,ב

רבי יוחנן אמר:
אף על פי שאין עמו בעזרה.

במאי קמיפלגי?
אילימא ב"על" בסמוך קמיפלגי: דרבי שמעון בן לקיש סבר - "על" בסמוך,
ורבי יוחנן סבר: לא בעינן "על" - בסמוך.

והא איפלגו בהא חדא זימנא!
דתנן:

"השוחט תודה לפניו ולחמה חוץ לחומה - לא קדש הלחם" (מנחות עה:).
מאי "חוץ לחומה"?

רבי יוחנן אמר:

חוץ לחומת בית פאגי,
אבל חוץ לחומת העזרה - קדיש,
ולא בעינן "על"י³⁴⁴ (ויקרא ז, יב) **בסמוך.**

רבי שמעון בן לקיש אמר:

אפילו חוץ לחומת העזרה - לא קדיש.
אלמא: בעינן "על"י בסמוך!

אלא בהתראת ספק קמיפלגי.

בהא נמי הא פליגי בה חדא זימנא,
דאיתמר:

"שבועה שאוכל כפר זו היום", ועבר היום ולא אכלה:
רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי תריןיהו: אינו לוקה.

רבי יוחנן אמר: אינו לוקה,

משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה,
וכל לאו שאין בו מעשה - אין לוקין עליו,
אבל התראת ספק - שמה התראה.

³⁴³ לא תשחט על חמץ דם זבחי ולא ילך לבקר ובה חג הפסח

³⁴⁴ אם על תודה וקריבנו וקריב על זבח התודה חלות מצות בלולת בשמן וקריקי מצות מנשחים בשמן וסלת מרבכת חלת בלולת בשמן

כ"י

וצריכי. לאיפולוגי בחמץ ובלחמי תודה:
מידי דהוה אכלי שרת. דמקדשי גופה כדכתיב כל הנוגע בהם יקדש ואין מקדשין אלא הנכנס לתוכן:

ורבי שמעון בן לקיש אמר: אינו לוקה, משום דהוה ליה התראת ספק, והתראת ספק - לא שמה התראה. אבל לאו שאין בו מעשה - לוקין עליו!

אמרי: לעולם ב"על" בסמוך קא מיפלגי, וצריכא.

דאי איפליגו לענין חמץ -

הוה אמינא: בההוא הוא דקאמר רבי יוחנן דלא בעינן "על" בסמוך, משום דאיסור הוא, וכל היכא דאיתיה - איתיה. אבל לענין מקדש לחם - לא קדיש אלא בפנים, אימא מודה ליה לרבי שמעון בן לקיש דבעינן "על" בסמוך, דאי איתיה גנאי - קדיש, אי לא - לא קדיש, מידי דהוה אכלי שרת,

צריכא.

ואי אשמעינן לענין מקדש לחם -

הוה אמינא: בהך אמר רבי שמעון בן לקיש דבעינן "על" בסמוך, דאי איתיה גנאי - קדיש, אי לא - לא קדיש, אבל לענין חמץ - מודה ליה לרבי יוחנן דלא בעינן "על" בסמוך, דאיסורא הוא, וכל היכא דאיתיה - איתיה,

צריכא.

17. סג, ב - סד, א

רָשׁוּי

רב אושעיא. הא דפשיטא לר״ל לעיל הוא מיבעיא ליה: **אפי' לאחד בסוף העולם.** שאינו מבני חבורה נמי אם ישנו עמו בעזרה יעבור השוחט הזה עליו אם התרו בו כל בני חבורה בכלל לא ילין מן הבשר הן בבל תותירו: **לא תשחט ולא ילין.** בחד קרא נינהו:

המקטיר את החלב. של פסח על החמץ שיש לו בשעת הקטרה אי לא היה לאי מבני חבורה חמץ בשעת שחיטה ויש לו לכהן המקטיר בשעת הקטרה עובר הוא ואע״ג דלא כתיב אלא לא תשחט וזריקה מתרביא במכילתא מדם אתי נמי הקטרה מדסמכיה ללא ילין כל שישנו בעבודה שלהן באזהרת הלנה ישנו נמי באזהרת חמץ הילכך מקטיר נמי עובר:

הואיל וישנו בהלנת אמורין. דכתיב בהו נמי לא ילין חלב חגי: **אבל המולק את העוף.** של מחוסר כיפורים דאמרן בפירקין (דף נט.) דכשר להקרבה אחר התמיד שהוא זמן שחיטת פסח אינו עובר עליו משום לא תשחט על חמץ ולקמן מוקי לה כר״ש דמחייב נמי אשאר זבחים במועד והכא טעמי לפטורה משום ד״ד לא מחייב עליה אשאר זבחים ועוף דנקט לאו דוקא אלא משום דאין דרך לשחוט שום קרבן בזמן שחיטת פסח דהיינו אחר חצות אלא קרבן של מחוסר כיפורים כדי שיאכל פסחו לערב ורובייהו עוף מייטין זב וזבה ויולדת אפילו עשירים ומצורע עני:

בעל בסמוך. כל היכא דכתיב על משמע בסמוך והכא על חמץ כתיב כמו ועליו מטה מנשה (במדבר ב): **בפנים.** בעזרה:

לחמי תודה. משהוקדשו בפה קדשו קדושת דמים ליאסר באכילה ובהנאה אבל לא קדשו קדושת הגוף ואם נטמאו נפדין ויוצאין לחולין ושחיטת הזבח מקדשתן לגופן להיות נפסלין בטבול

אחד השוחט. את הפסח ואחד הזורק את דמו ואחד המולק חטאת העוף דמחוסר כיפורים:

ואחד המזה. מדמה כדכתיב והזה מדם החטאת וגוי ובחטאת העוף קאי והך סיפא דמשמע דעובר אף אשאר קרבנות רמי לקמן ארישא דקתני לא אמרו אלא פסח בלבד:

אבל הקומץ מנחה. במועד על החמץ:

אינו עובר. דקמיצה ודאי לאו שחיטה היא:

המקטיר את האימורין. בין פסח בי״ד בין במועד אשאר זבחים אינו עובר:

קשיא מליקה אמליקה. דסייד בארבעה עשר קאמר וקתני דעבר אמליקה דומיא דשאר קרבנות ועוד דקא חשיב ליה כשחיטה: ה״ג ולטעמיה דתיקשי לך היא גופא דקתני רישא לא אמרו אלא פסח בלבד. אבל אשאר קרבנות לא מחייב והדר תני אחד המולק ואחד המזה:

בַּעַל מִינִיּוּהָ רַב אוֹשְׁעִיא אֶת רַבִּי אֲמִי: אֵין לוֹ לְשׁוֹחֵט, אֲבָל יֵשׁ לוֹ לְאַחַד מִבְּנֵי חֲבוּרָה - מֵהוּ?

אָמַר לֵיהּ:

מִי כְּתִיב: 'לֹא תִשְׁחַט עַל חֲמֶצֶד'?! "לֹא תִשְׁחַט עַל חֲמֶצֶד" (שְׁמוֹת לד, כה) כְּתִיב.

אָמַר לֵיהּ:

אֵי הָכִי, אֲפִילוּ לְאַחַד בְּסוֹף הָעוֹלָם נִמְי!

אָמַר לֵיהּ:

אָמַר קְרָא: "לֹא תִשְׁחַט ... וְלֹא יִלִּין" (שְׁמוֹת לד, כה), "לֹא תִשְׁחַט עַל חֲמֶצֶד" הֲנֶגְדְּךָ יִמְי עֲלֵיהּ מִשּׁוּם "לֹא יִלִּין".

אָמַר רַב פִּפְא:

הֵילֶכֶד: כִּהֵן הַמִּקְטִיר אֶת הַחֶלֶב - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, הוֹאִיל וַיִּשְׁנוּ בְּכֻלָּל הַלֵּנָת אֲמוּרִים.

תַּנְיָא כּוּוֹתִיהָ דְרַב פִּפְא:

"הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח עַל הַחֶמֶץ - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. אֵימַתִּי?

בְּזִמְן שֶׁהוּא לְשׁוֹחֵט,

אוֹ לְזוֹרֵק,

אוֹ לְאַחַד מִבְּנֵי חֲבוּרָה.

הִיָּה לְאַחַד בְּסוֹף הָעוֹלָם - אֵין זְקוּק לוֹ.

וְאַחַד הַשּׁוֹחֵט,

וְאַחַד הַזּוֹרֵק,

וְאַחַד הַמִּקְטִיר - חַיִּיב.

אֲבָל הַמּוֹלֵק אֶת הָעוֹף בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר - אֵינוֹ עוֹבֵר בְּלֹא כְלוּם."

וּרְמִינָהּ:

"הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח עַל הַחֶמֶץ - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:

אֵף הַתְּמִיד.

אָמְרוּ לוֹ: לֹא אָמְרוּ אֲלֵא בַּפֶּסַח בְּלֶבֶד.

אֵימַתִּי?

בְּזִמְן שִׁישׁ: לְשׁוֹחֵט,

אוֹ לְזוֹרֵק,

אוֹ לְאַחַד מִבְּנֵי חֲבוּרָה.

הִיָּה לְאַחַד בְּסוֹף הָעוֹלָם - אֵין זְקוּק לוֹ.

וְאַחַד הַשּׁוֹחֵט,

וְאַחַד הַזּוֹרֵק,

וְאַחַד הַמּוֹלֵק,

וְאַחַד הַמִּזְהָ - חַיִּיב.

אֲבָל הַקּוֹמֵץ אֶת הַמִּנְחָה - אֵינוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה.

הַמִּקְטִיר אֶת הָאֵימּוּרִין - אֵינוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה."

סד, א קשיא מליקה אמליקה.

³⁴⁵ לא תשחט על חמץ דם זבחי ולא ילין לבקר זבח חג הפסח

קשיא הקטרה אהקטרה.

ולטעמיה, תיקשי לה היא גופא:
 דקתני: "לא אמרו אלא בפסח בלבד",
 והדר תני: "אחד השוחט,
 ואחד הזורק,
 ואחד המולק,
 ואחד המזה!"

אלא: הא והא רבי שמעון:
 מליקה אמליקה לא קשיא:
 כאן - בארבעה עשר
 כאן - בחולו של מועד.
 ואידי ואידי רבי שמעון היא.

הקטרה אהקטרה נמי לא קשיא:
 תנאי היא:
 דאיכא - דמקיש הקטרה לשחיטה.
 ואיכא - מאן דלא מקיש.

רש"י

אלא הא והא. תרוייהו הנך מתניתא רבי שמעון דמתני דפטר אשאר קרבנות בארבעה עשר ומחייב עלייהו במועד:
מליקה אמליקה לא קשיא. קמייתא דפטר בארבעה עשר קאי כדתני בה בהדיא ותנא עוף והוא הדין לשאר זבחים אלא משום דאורחיה לעכוביה בו ביום אחר התמיד נקט ליה ורישא דמתניתא בתרייתא דקתני נמי לא אמרו אלא פסח בלבד רבי שמעון אמרה ואארבעה עשר קאי ואחד השוחט כו' דסיפא בחולו של מועד קאמר ואשמעינן חיובא לזורק ולמולק כשוחט דלא תימא שחיטה דווקא:
תנאי היא. הני תרתי סתמי תנאי היא ואליבא דרבי שמעון מר מקיש הקטרה לעבודת הדם הואיל וישנו בהלנת אימורין ומר לית ליה האי היקשא דשחיטה קאמר רחמנא וזריקה דמתרביא בהדיא מדם זבחי אבל הקטרה לא:

18. סד, א

רפ"י

זבחי זבחי תרי זימני. תרי קראי כתיבי שקיל י' דחד מינייהו ושדי אאיך וקרי ביה זבח דהיינו פסח וקרי ביה זבחי לשאר זבחים:

ואמאי פלגינהו רחמנא. ולא כתב זבחי בחד קרא והכל במשמע בין בפסח בין בשאר זבחים:

לומר לך בזמן דאיכא זבח. דהיינו פסח בארבעה עשר לא מחייב אשאר זבחים:

הא שתמא פטור. מלא תשחט דאמרינן כל כמה דלא עקר שם פסח מיניה הוא פסח ושחטו בשאר ימות השנה ופסול ושחיטה שאינה ראויה היא:

בעי עקירה. ולא אמרינן שתמיה שלמים הוא ולשון בעיא הוא כלומר פשטינן לה מהכא או לא:

מפי חבורה. כולם הודו בדבר זה לאוקומי מתני' דמשמע דבעי למעקר שם פסח מיניה כגון שהיו בעליו טמאין בארבעה עשר דסתמיה לשם פסח שני קאי מש"ה בעי עקירה:

"רבי יהודה אומר: אף התמיד" וכו'.

מאי טעמא דרבי יהודה?

אמר לך:

"זבחי"³⁴⁶ (שמות לד, כה) - זבח המיוחד לי, ומאי ניהו? התמיד.

"רבי שמעון אומר: הפסח בארבעה עשר לשמו - חייב,

שלא לשמו - פטור.

ושאר כל הזבחים, בין לשמן ובין שלא לשמן - פטור.

ובמועד: לשמו - פטור.

שלא לשמו - חייב.

מאי טעמא דרבי שמעון?

דכתיב: **"זבחי"**³⁴⁷ (שמות כג, יח) **"זבחי"** (שמות לד, כה) תרי זמני, קרי ביה: **"זבח, זבחי"**.

למאי הלכתא פלגינהו רחמנא מהדדי, ולא כתב "זבחי"?

למימר: בזמן דאיכא זבח - לא מחייב אזבחי, בזמן דליכא זבח - מחייב אזבחי.

"ובמועד: לשמו - פטור, שלא לשמו - חייב."

טעמא דשלא לשמו,

הא שתמא - פטור.

ואמאי?

פסח בשאר ימות השנה - שלמים הוי!

שמעת מינה: פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה!

אמר רבי חייא בר גמדיא:

נזרקה מפי חבורה,

ואמרו: כגון שהיו בעלים טמאי מת, ונדהין לפסח שני,

דסתמיה לשום פסח קאי.

³⁴⁶ לא תשחט על המזין דם זבחי ולא יליו לבקר זבח חג הפסח

³⁴⁷ לא תזבח על המזין דם זבחי ולא יליו חלב חגי עד בקר

19. סד, א-ב

רז"י

משנה

מתני'
הפסח נשחט בשלש כיתות. פסחי צבור בין שהצבור מועטין ויכולין לשחט כולן בבת אחת מצוה ליחלק לשלש כיתות זו אחר זו:
בזיכי זהב ובזיכי כסף. כפות גדולות לקבל בהן הדם:
שכולה כסף כו'. בגמי מפרש טעמא: **ולא היו לבזיכין שוליים.** רחבין מלמטה אלא חדין תחתיהם כדי שלא יוכלו לישב על הקרקע:
שמא יניחום. כהנים על גבי קרקע עד שיקבלו דם אחר מחמת שהן מרובין וישכחום ויקרוש הדם ולא יהא ראוי לזרוק:
שחט ישראל. אם ירצה שהשחיטה כשירה בזרים בכל הקרבנות:
וקיבל כהן. הדם בבזך מצואר הטלה:
נותנו לחבירו. שהרי בשורה הן עומדים עד המזבח:
מקבל את המלא. מיד הנותנו לו ומחזיר את הריקן שחזר אליו מיד כהן הזורק:
זריקה אחת. בבזך עצמו זורק ולא מתנה באצבע שאין לך קרבן טעון אצבע אלא חטאת לבדה כדכתיב באצבעו:
כנגד היסוד. ברוחות שבמזבח שהיה יסוד תחתיהן וזורק לזקיפתו של מזבח והוא נופל ליסוד ולפי שאין היסוד מקיף את המזבח אלא את הצפון ואת המערב כדתנן במסכת מדות (פ"ג משנה א) לכך הוצרך לומר כנגד היסוד:
כך מעשה השניה ושלישית. הכל כאשר אמרנו:
קראו את ההלל. אכל כיתות קאי:
אם גמרו שנו. כשהיו מתחילין לשחוט מתחילין לקרות ואם רבו הפסחים ומשך זמן שחיטתן עד שגמרו ועדיין רבים שוחטין חוזרין וקורין שניה:
ואם שנו. ועדיין לא גמרה שחיטת פסחי אותה כת שילשו וכן השניה וכן השלישית ואע"פ שלא אירע מעולם ששילשו לפי שהיו שם כהנים מרובין ומהירין במלאכתן:
לא הגיעו לאהבתי. אפילו פעם ראשון:
אלא שהכהנים מדיחין העזרה. שאמת המים מהלכת בעזרה וכשהן רוצין להדיח העזרה פוקקין את נקב יציאתה והמים פושטין והולכין על גדותיה ומדיחין את כל העזרה שרצפה של שיש היתה כולה ואחר כך פותחין הנקב והמים יוצאים ובערב הפסח מתוך שהדמים מרובים היו מדיחין אותה והכהנים היו מדיחין אותה בשבת שלא ברצון חכמים:
מדם התערובות. המוטל על הרצפה וטעמא מפרש בגמרא:
אונקליות. מסמרים שראשיהן כפופין למעלה קרוק"ש {וויים, אנקולים} בלע"ז:
בעמדין. אלו עמודין קטנים הרבה וקרויין נסין כדאמרין במס' תמיד (פ"ג משנה ה') דתנן בית המטבחים היה לצפוננו של מזבח ועליו שמונה עמודין וקרויין נסין וקורות של ארז על גביהן ואונקליות של ברזל היו קבועין בהן ושלושה סדרים שבהן תולין ומפשיטין:
קבועים. בעזרה במקום בית המטבחים:
חלקין. מחולקין מפוצלות קליפתן:
שחל להיות בשבת. ואינו יכול לתקן המקלות:
ידו על כתף חבירו. ותולה אותו בגדי ארכובותיו בזרועו:
במגיס. קערה:
וישבה לה בהר הבית. בשבת קאמר שלא היו יכולין להוליד פסחיהן לבתיהן:

הפסח: נשחט בשלש כיתות
שנאמר: "ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל"³⁴⁸ (שמות יב, ו),
קהל,
ועדה,
וישראל.
נכנסה בת הראשונה: נתמלאה העזרה - נעלו דלתות העזרה,
תקעו הריעו ותקעו,
הכהנים עומדים שורות שורות,
ובידיהם בזיכי כסף ובזיכי זהב.
שורה שכולה כסף כסף,
ושורה שכולה זהב זהב,
ולא היו מעורבים.
ולא היו לבזיכים שוליים, שמא יניחום ויקרש הדם.
שחט ישראל וקבל הנהו נותנו לחבירו וחבירו לחבירו,
מקבל את מלא ומחזיר את הריקו.
בהו הקרוב אצל המזבח זורקו זריקה אחת בנגד היסוד.
יצתה בת ראשונה ונכנסה בת שניה,
יצתה שניה נכנסה שלישית,
במעשה הראשונה כך מעשה השניה והשלישית.

קראו את הלל,
אם גמרו - שנו,
ואם שנו - שלשו,
אף על פי שלא שלשו מימיהם.
רבי יהודה אומר:

מימיהם של בת שלישית לא הגיעו ל"אהבתי כי ישמע ה'"³⁴⁹ (תהילים קטז, א),

במעשהו בחול כך מעשהו בשבת,
אלא שהכהנים מדיחים את העזרה שלא ברצון חכמים.

רבי יהודה אומר:
כוס היה ממלא מדם התערובת,
זרקו זריקה אחת על גבי המזבח - ולא הודו לו חכמים.

ביצד תולין ומפשיטין?

אונקליות של ברזל היו קבועים בבתלים,
ובעמודים שבהן תולין ומפשיטין.
כל מי שאין לו מקום לתלות ולהפשיט - מקלות דקים וחלקים היו שם,
מניח על כתפו,
ועל כתף חבירו ותולה.

רבי אליעזר אומר:
ארבעה עשר^א שחל להיות בשבת,
מניח ידו על כתף חבירו ויד חבירו על כתפו ומפשיט.
קרעו והוציא את אימוריו,
נתנו במגיס והקטירו על גבי המזבח.
יצתה בת הראשונה - וישבה לה בהר הבית,

סד,ב

³⁴⁸ והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחודש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים
³⁴⁹ אהבתי כי ישמע יהוה את קולי תחנוני

כ"י

בחיל. לפני הסורג הוא בין הסורג לחומת עזרת נשים בתחלת עליית ההר:

גמ'

שלשים בכל כת וכת. קהל עשרה ועדה עשרה וישראל עשרה:

מספקא ליה. דילמא בבת אחת צוה לשוחטו ויהיו בה שלשים:

או בזה אחר זה. שלש כתות של עשרה עשרה הלכך שלש כתות בעינן דילמא בזה אחר זה קאמר ושל שלשים בעינן דילמא בבת אחת קאמר ואינו יכול לשוחטו בפחות משלשים:

בני סגי עיילי שלשים. ברישא ושוחטים פסחיהן ונפקי עשרה מינייהו ועיילי יי חדשים דאי בהדדי קאמר הא איכא ואי שלש כתות קאמר הא איכא:

שניה - בחיל,
השלישית - במקומה עומדת
חשיכה - יצאו וצלו את פסחיהן.

גמרא

אמר רבי יצחק:

אין הפסח נשחט אלא בשלש כתות של שלשים שלשים בני אדם.

מאי טעמא?

"קהל" ו"עדה" ו"ישראל" (שמות יב, ו),

מספקא לן: אי בבת אחת,

אי בזה אחר זה,

הלכך בעינן: שלש כתות של שלשים שלשים בני אדם.

דאי בבת אחת - הא איכא,

ואי בזה אחר זה - הא איכא.

הלכך בחמישין נמי סגי.

דעיילי תלתין ועבדי,

עיילי עשרה ונפקי עשרה,

ועיילי עשרה ונפקי עשרה.

20. סד, ב

"נבנסה בת ראשונה, נתמלאה העזרה - נעלו דלתות העזרה."

איתמר:

אב"י אמר: ננעלו תנן.

רבא אמר: נועלים תנן.

מאי בנייהו?

איכא בנייהו:

למסמך אניסא.

אב"י אמר: ננעלו תנן, כמה דעיילו מעלו, וסמכינן אניסא.

רבא אמר: נועליו תנן, ולא סמכינן אניסא.

והא דתנן:

"אמר רבי יהודה:

חס ושלום שעקביא בן מהלאל נתנדה,

שאין עזרה ננעלת על כל אדם מישראל בחכמה וביראת חטא,

כעקביא בן מהלאל" (עדויותה, 1)!

אב"י מתרץ לטעמיה,

ורבא מתרץ לטעמיה.

אב"י מתרץ לטעמיה:

אין בעזרה בשעה שננעלה על כל אדם בישראל בחכמה וביראת חטא כעקביא.

רבא מתרץ לטעמיה: אין בעזרה בשעה שנועלים אותה על כל ישראל,

בחכמה וביראת חטא כעקביא בן מהלאל.

תנו רבנן:

"מעולם לא נתמערך אדם בעזרה, חוץ מפסח אחד שהיה בימי הלל,

שנתמערך בו זקן אחד,

והיו קוראים אותו: "פסח מעוכין"."

רפ"י

ננעלין תנן. מאליהן ומעשה נסים:

סמכינן אניסא. וכל זמן שאין ננעלין מאליהן מניחין אותם ליכנס ולא חיישינן דלמא עיילי כולהו ואין כאן שלש כיתות:

חס ושלום כו'. במסכת עדיות תנן ארבעה דברים העיד עקביא בן מהלאל כו' וקתני התם הוא היה אומר אין משקין לא את הגיורת ולא את המשוחררת אמרו לו מעשה בכרכמית שפחה שהיתה בירושלים והשקוה שמעיה ואבטליון אמר להם דוגמא השקוה דומין לה היו אותן שהשקוה ונידוהו אמר רבי יהודה חס ושלום שעקביא נתנדה שאין עזרה ננעלת כו' כשהיתה ננעלת על כל אדם בערבי פסחים שהקהל גדול ורב אין בהם אחד בחכמה וביראת חטא כעקביא:

פסח מעוכין. על שם שנתמערך:

21. סד, ב

תנו רבנן:

"פעם אחת ביקש אגריפס המלך ליתן עיניו באוכלוסי ישראל.
אמר ליה לכהן גדול: תן עיניך בפסחים.
נטל כוליה מכל אֶחָד,
ונמצאו שם ששים ריבוא זוגי כליות - כפלים פּיוֹצְאֵי מַצֵּיִם.
חוג: מטמא,
ושהיה בדרך רחוקה.
ואין לך כל פסח ופסח שלא נמנו עליו יותר מעשרה בני אדם.
וקיו קוראין אותו: "פסח מעובין"."

נטל כוליא?! הא בעי אקטורה!

דהדר מקטיר להו.

והכתיב: "והקטירו"³⁵⁰ (ויקרא ג, יא) - שלא יערב חלביו של זה בזה!

דהדר מקטיר להו חדא חדא.

והתניא:

"והקטירם"³⁵¹ (ויקרא ג, ז) - שיהא נולו באֶחָד!"

אלא רק תפיסה בעלמא,
דשקיל מינייהו עד דיהבין ליה מידי אחרינא.

רפ"י

פסח מעובין. עב על שם שהעם
רב:
והקטירו. משמע לבדן שלא
יערב חלבים של קרבן זה
בחלבים של קרבן אחר:
שיהא כולו כאחד. כל האימורין
של קרבן:
תפיסה בעלמא. תופס כוליא
ומראה לשליח והוא נותן פול או
אבן כנגדה:

³⁵⁰ והקטירו הפהו המזבחה לחם אשה ליהוה

³⁵¹ והקטירם הפהו המזבחה לחם אשה לריח ניחח כל חלב ליהוה

רפ"י

מאי טעמא. שורה שכולה כסף כסף:

אי נימא דילמא. כשהוא מחזיר הריקן ומקבל המלא זימנן דמחזיר ריקן של זהב ומקבל מלא של כסף והוה ליה מורידין בקודש:

חוץ מבזיכי לבונה של לחם הפנים. שהיו מניחין אותן אצל הלחם על השולחן והתקינו להם מושב שוליים רחב כדי שלא יסמכו על הלחם שאצלם ויפרסו דופנותיו שהיה עשוי דפנות כמין תיבה פרוצה שני רוחותיה:

מקבלה ואילך כו'. דכתיב ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן וגוי' ואמר מר במסכת חגיגה (דף יא.) והקריבו זו קבלת הדם לימד על הקבלה שטעונה כהונה:

שמעת מינה הולכה שלא ברגל. כי הא הויא הולכה ופלוגתא היא בשילהי פרק קמא דזבחים (דף יד.): ארבע עבודות נאמרו בדם שחיטה וקבלה והולכה וזריקה קבלה והולכה מוהקריבו נפקי בשילהי פרק קמא דחגיגה ומאי אשמעינן מתניתין דאיכפל למיתני סדר הולכתן היאך אי לאו הא אתא לאשמעינן:

ברב עם הדרת מלך. שהיו כולן עסוקין בעבודה:

22. סד, ב - סה, א

"בנהנים עומדים שורות ובידיהם, בזיכי כסף ובזיכי זהב, שורה שכולה כסף כסף, ושורה שכולה זהב זהב, ולא היו מעורבים".

מאי טעמא?

אילימא דילמא שקלי דדהבא ומעייילי דכספא, הךא נמי, דילמא שקלי בר מאתן ומעייילי בר מאה, אלא, דהכי שפיר טפי.

"ולא היו לבזיכים שוליים, שמא יניחום ויקרש הדם".

תנו רבנן:

"כל הבזיכים שבמקדש - לא היו להן שוליים, חוץ מבזיכי לבונה של לחם הפנים, שמא יניחום על הלחם ויפרוס הלחם".

"שחט ישראל וקבל הנהו - נותנו לחבירו וחבירו לחבירו, מקבל את מלא ומחזיר את הריקו".

לא סגי דלאו ישראל?

היא גופא קא משמע לן: דשחיטה בזר כשירה.

"וקבל הנהו".

הא קא משמע לן: מקבלה ואילך מצות כהונה.

"נותנו לחבירו".

שמעת מינה: הולכה שלא ברגל - הויא הולכה.

דילמא: הוא נייד פורתא!

ואלא מאי קא משמע לן?

הא קא משמע לן:

"ברב עם הדרת מלך"³⁵² (משלי יד, כח).

³⁵² ברב עם הדרת מלך ובאפס לאם מחתת ריון

כ"ט

אבל איפכא. מחזיר את הריקן ברישא לא דמכי מושיט ליה האי מיד בעי לקבולי דאין מעבירין על המצוה מאחר שבאת לידו:

מאן תנא פסח בזריקה. למרחוק ולא בשפיכה בנחת מקריב הכלי לכותל המזבח דאיכא למאן דאמר בפרק בתרא (דף קכא.) פסח בשפיכה ורבי ישמעאל היא דמפיק ליה מודם זבחיך ישפך במסכת זבחים בפרק בית שמאי אין לך קרבן שצריך מתנה באצבע אלא חטאת בלבד אבל כל שאר קרבנות מתן דם על ידי זריקת כל הכלי:

דמו לא נאמר. בבכור כתיב אך בכור שור וגו':

אלא דמם. אלמא אחריני נמי מישתמע לימד על הפסח ומעשר בהמה שלא מצינו להם מתן דמים בתורה אלא כאן וכתוב תזרק ולא כתיב תשפך:

ועולה גופה מנלן. שמתן דמה במקום שיש תחתיו יסוד למעוטי מזרח ודרום חוץ מאמה למזרח אצל צפון ואמה לדרום אצל מערב דהכי תנן (מדות פ"ג מ"א) אוכל במזרח אמה אחת ובדרום אמה אחת:

אל יסוד מזבח העולה. גבי חטאת [נשיא] כתיב ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות מזבח העולה ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח העולה וה"ל למיכתב אל יסוד המזבח למה לי דכתיב מזבח העולה אלא הכי קאמר אל יסוד מזבח תעשה העולה:

"קבל את המלא ומחזיר את הריקן" וכו'.

אבל איפכא - לא.

מסייע ליה לרבי שמעון בן לקיש, דאמר רבי שמעון בן לקיש: אין מעבירין על המצות.

"נהו הקרוב אצל המזבח - זורקו זריקה אחת בנגד היסוד."

מאן תנא פסח ב'זריקה'?

אמר רב חסדא: רבי יוסי הגלילי היא.

דתניא:

"רבי יוסי הגלילי אומר:

"את דמים תזרק על המזבח ואת הלבם תקטיר"³⁵³ (במדבר יח, יז),

'דמו' לא נאמר אלא 'דמים',

'חלבו' לא נאמר אלא 'חלבם'.

למד על: בכור,

ומעשר,

ופסח - שהו טעוניו: מתן דמים,

ואימורין לגבי מזבח."

מנלן דטעונין יסוד?

אמר רבי אלעזר:

אתיא "זריקה" (במדבר יח, יז) "זריקה"³⁵⁴ (ויקרא א, יא) מעולה,

כתיב הכא: **"את דמים תזרק על המזבח"** (במדבר יח, יז),

וכתיב התם: **"וזרקו בני אהרן הפהנים את דמו על המזבח סביב"** (ויקרא א, יא),

מה עולה - טעונה יסוד,

אף פסח - נמי טעון יסוד.

סהא עולה גופה - מנלן?

אמר קרא: **"אל יסוד מזבח העולה"**³⁵⁵ (ויקרא ד, ז),

אלמא: עולה - טעונה יסוד.

³⁵³ אך בכור שזר או בכור פשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמים תזרק על המזבח ואת הלבם תקטיר אשה לריח ניחח ליהוה

³⁵⁴ ושחט אותו על ירך המזבח צפנה לפני יהוה וזרקו בני אהרן הפהנים את דמו על המזבח סביב:

³⁵⁵ ונתן הפהן מן הדם על קרנות מזבח קטרת הסמים לפני יהוה אשר באהל מועד ואת כל דם הפר ישפך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד

רפ"י

23. סה, א

עצלנית. מפני שנתעצלה להיות
אחרונה:
והא לא סגי דלאו הכי. דמצוה
לשלוש כתות:
לזוזי נפשייהו. להיות מן
הראשונים:

**"יצתה בת ראשונה ונכנסה בת שניה,
יצתה שניה ונכנסה שלישית,
במעשה הראשונה כן מעשה השניה והשלישית."**

תנא:

"היא נקראת - בת עצלנית".

והא לא סגי דלאו הכי - מאי הוי להו למיעבד?

אפילו הכי איבעי להו לזוזי נפשייהו.

תנא:

"דבי אומר:

**אי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסי,
אשרי מי - שאומנתו בסם,
אוי לו למי - שאומנתו בורסי.**

**אי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות.
אשרי מי - שבניו זכרים,
אוי לו למי - שבניו נקבות."**

24. סה, א

רס"י

שלא ברצון רבי אליעזר. דאמר בעלמא גבי מכבד דהיינו דומיא דהדחה איכא חיוב חטאת הלכך במקדש כשכבר נעשה צורך גבוה אסור:
החולב. מושך החלב מן הבהמה:
מחבץ. מעמיד החלב ועושה ממנו חביצין שקורין מטונייש {גושים (של חלב חמוץ)}:
אחד זה ואחד זה. מכבד ומרבץ ורודה אבל מאידך לא קאמרי דתולדות אב מלאכה נינהו כדאמרינן בפרק המצניע רבי אליעזר משום הכי מחייב חולב משום מפרק מגבן משום בונה מחבץ משום בורר בהמצניע ומרבץ ומכבד מפרש התם משום אשוויי גומות:
ורודה. מדכתיב (שמואל א' יד) ויטבול אותה ביערת הדבש:
רב אשי אמר. לעולם רבנן דאמרי בעלמא נמי שבות הוא ומתניי כ' נתן דאמר שבות שאינה צריכה לא התירו במקדש:

"כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת,

אלא שהנהנים מדיחים את העזרה שלא ברצון חכמים".

"שלא ברצון" - מאן?

אמר רב חסדא:
 שלא ברצון רבי אליעזר.

דאי רבנן - הא אמרי - שבות הוא,
 ואין שבות במקדש.

מאי היא?

דתניא:

"אחד החולב,

והמחבץ,

והמגבן - בגרורות.

המכבד,

והמרבץ,

והרודה חלות דבש: בשוגג בשבת - חייב חטאת,

הזיד ביום טוב - לוקה את הארבעים,

דברי רבי אליעזר.

וחכמים אומרים:

אחד זה,

ואחד זה - אינו אלא משום שבות".

רב אשי אמר:

אפילו תימא: "שלא ברצון חכמים" - רבי נתן היא.

דתניא:

"דבי נתן אומר:

שבות צריכה - התירו,

שבות שאינה צריכה - לא התירו".

25. סה, א-ב

"דבי יהודה אומר: בוס היה ממלא מדם התערובות, זרקו זריקה אחת על גבי המזבח - ולא הודו לו חכמים."

תניא:

"דבי יהודה אומר:

בוס היה ממלא מדם התערובות,

שאם ישפך דמו של אחד מהן נמצא - זה מכשירו.

אמרו לו לרבי יהודה:

והלא לא נתקבל בכלי!"

מנא ידעי?!

אלא הכי קאמרי ליה: שמא לא נתקבל בכלי?

אמר להן: אף אני לא אמרתי אלא בנתקבל בכלי.

מנא ידעי?

כהנים זריזין הן.

אי זריזין - אמאי משתפידי?

אגב זריזותיהו דעבדי משתפידי.

והלא דם התמצית מעורב בו!

רבי יהודה לטעמיה דאמר:

דם התמצית - דם מעליא הוא.

דתניא:

"דם התמצית - באזהרה.

דבי יהודה אומר: בהיבדת."

והאמר רבי אלעזר:

מודה רבי יהודה לענין כפרה - שאינו מכפר,

שנאמר: **"כי הדם הוא בנפש יכפר"**³⁵⁶ (ויקרא יז, יא),

סה, ב, דם שהנפש יוצאה בו - מכפר,

דם שאין הנפש יוצאה בו - אינו מכפר!

אלא רבי יהודה לטעמיה דאמר:

אין דם מבטל דם.

רפ"י

שאם נשפך דמו של אחד מהן.

לארץ ולא נזרק ממנו למזבח:

נמצא כוס זה מכשירו. שהרי

מעורב בו מן הנשפך:

שמה לא נתקבל בכלי. אותו

שאתה רוצה להכשיר שמה לא

נתקבל בכלי ותו לא מהניא ליה

זריקה דתנן נשפך מצואר בהמה

על הרצפה ואספו פסול בזבחים

בפרק שני (דף טו.).

אף אני לא אמרתי. שיועיל אלא

כשנתקבל בכלי:

ומנא ידעי. רבי יהודה אם

נתקבל בכלי והוא חששא בעלמא

הוא דקאמר שאם ישפך דמו

וכיון דלתקוני ספיקי אתא היכי

מיתקני בהכי שמה לא נתקבל:

כהנים זריזין הן. וליכא למיחש

לשמא לא קיבלוהו לישנא

אחרנא שמה לא נתקבל בכלי

כל זה שאתה שואב מארץ

ונמצאת זורק דם פסול אף אני

לא אמרתי למלאות אלא

ממקום שיודעין שנשפכו שם

דמים שנתקבלו בכלי ואי משום

דמיערב בהו מהאי דלא נתקבל

כגון דם התמצית הא קא פריך

ליה בסיפא וראשון עיקר:

אי זריזין הן. היכן נשפכין הא

זריזין הן וידעי:

אגב זריזותיהו. שממהרים

לרוץ ולקרב ולזרוק מיתשד

מידיהו:

והלא דם התמצית. של פסחים

הרבה מעורב בו ואי נשפך דם

של אחד כולו בטל במיעוטו ומה

תועיל זריקה שהרי בטל:

דם התמצית. של חולין ושל

קדשים:

באזהרה. בלאו ולא כרת דכתיב

כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא

וגוי עד כל אוכליו יכרת יצא דם

התמצית שאינו דם הנפש

ובמסכת כריתות מפרש טעמא

חמשה לאוין כתיבי בדם

ומייתיר חד לדם התמצית:

לענין כפרה. שאינו ראוי

לזריקה:

דם שהנפש יוצאה בו. דם

קילוח שהי דמים הם בפרק דם

שחיטה:

אלא ר' יהודה לטעמיה דאמר

אין דם מבטל דם. הלכך לא

בטיל ההוא דאישתפיך ובכלל

פורתא דמטי מיניה למזבח

זריקה היא ומיתכשר ומילתיה

דרבי יהודה בזבחים בפרק כל

הזבחים שנתערבו דקתני גבי

דם זבחים דם שנתערב במים

אם יש בו מראית דם כשר

נתערב בדם בהמת חולין או

בדם חיה רואין את הפסול

כאילו היה מים ואם יש בכשר

כדי להיות בהן מראית דם כשר

ואם לאו פסול ר' יהודה אומר

אין דם מבטל דם:

³⁵⁶ מי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשתיכם מי הדם הוא בנפש יכפר

26. סה, ב

רס"י

תניא. גרסינן: **לדבריכם למה פוקקין.** את נקב חומת העזרה שהדמים המתערבין באמה יוצאים בו לחוץ והיו פוקקין אותו בכל ערבי פסחים בשלמא לדידי כדי שלא יצא כל דם הנשפך וכשמילא כוס התערובות נמצא מכולם. בתוכו ואם נשפך אחד מהן בלא זריקה נמצא זורק ממנו: **והא קא הוי חציצה.** בין רגליהן לרצפה דתנן בזבחים (ד' טו:). עומד על הכלי או על גבי רגל חבירו פסול דבעינן לעמוד לשרת ואין זה עמידה: **חוצץ.** לענין טבילה תנן: **מיתוסי.** מתלכלכין בדם: **מדו.** ולבש הכהן מדו בד: **כמדתו.** שוה לארץ: **בהולכת אברים דלאו עבודה.** היו מצו מדלן להו ולקמיה פריד ושאר עבודות היכי עביד: **זו הולכת אברים.** דגבייהו כתיב האי קרא והקרב והכרעים וגו': **דמסוגו איצטבי.** איצטבאות של בנין היו שם והרי הן כרצפה:

תניא:

"אמר להו רבי יהודה לחכמים: לדבריכם, למה פוקקין את העזרה? אמרו לו: שבת הוא לבני אהרן שילכו עד ארנבותיהם בדם."

והא קא חייין!

לח הוא - ואינו חוצץ.

כדתניא:

"הדם והדיו והחלב והדבש: יבשים - חוצצין, לחין - אין חוצצין."

הא קמתוסי מאנייהו, ותניא³⁵⁷:

"היו בגדיו מטושטשין, ועבד - עבודתו פסולה."

וכי תימא: דמדלו להו למאנייהו - והתניא: **"מדו בד"**³⁵⁸ (ויקרא ו, ג),

"מדו" - כמדתו, שלא יחסר ולא יותיר!"

בהולכת האברים לכבש דלאו עבודה היא.

ולא!? והא מדבועי פהונה - עבודה היא!

דתניא:

"והקריב הכהן את הכל המזבחה"³⁵⁹ (ויקרא א, ג) - **זו הולכת האברים לכבש!"**

אלא בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא.

בהולכת אברים לכבש,

ובהולכת דם למזבח - מיהא היכי אזלי?

דמסגי איצטבי

³⁵⁷ מסורת הש"ס. גירסת וילנא: **התן**

³⁵⁸ **ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח**

³⁵⁹ **והקרב והקרעים ורחץ במים והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה עלה הוא אשה ריח ניחח ליהוה**

רש"י

והקטירן סלקא דעתך הוא גופיה מקטר להו. בתמיה והא זר הוא דבור קיימינן כדתני נותן על כתיפו ועל כתף חברו ותולה ומפשיט וכהנים לא היו מפשיטין קדשים קלים דמה לי ולהן ואפילו הפשט וניתוח של עולה שהוא מצוה כשר בור כדאמרינן בשילהי פרק ב' דיומא (ד' כו:) ואית דמפרשי אטו במגס גופיה מקטר להו ולא מילתא היא דודאי אורחיה למתני הקטרה בכלי שרת:

להקטירן. נותן במגס עד שיבוא הראוי להקטירן ויקטירם:

כל אחד ואחד. כשהיו הולכין לבתיהם היה נותן פסחו בעורו ומפשילו לאחוריו:

אמר רב עיליש. שם חכם:

טיעות. דרך סוחרים ישמעאלים הוא זה:

27. סה, ב

"כיצד תולין ומפשיטין אונקליות של ברזל היו קבועים בבתלים, ובמזמורים שבהן תולין ומפשיטין.

כל מי שאין לו מקום לתלות ולהפשיט - מקלות דקים וחלקים היו שם,

מניח על כתפו,

ועל כתף חברו ותולה.

רבי אליעזר אומר:

ארבעה עשר שחל להיות בשבת,

מניח ידו על כתף חברו ויד חברו על כתיפו ותולה ומפשיט.

קרעו והוציא את אימוריו,

נתנו במגיס והקטירן על גבי המזבח."

אטו הוא גופיה הנה מקטר להו!

אימא: להקטירן על גבי המזבח.

"יצתה בת ראשונה - וישבה לה בהר הבית,

שניה - בחיל,

והשלישית - במקומה עומדת

חשיכה - יצאו וצלו את פסחיהן".

תנא:

"כל אחד ואחד נותן פסחו בעורו, ומפשיל לאחוריו".

אמר רב עיליש:

טיעות.

הדרן עלך תמיד נשחט